

390-4

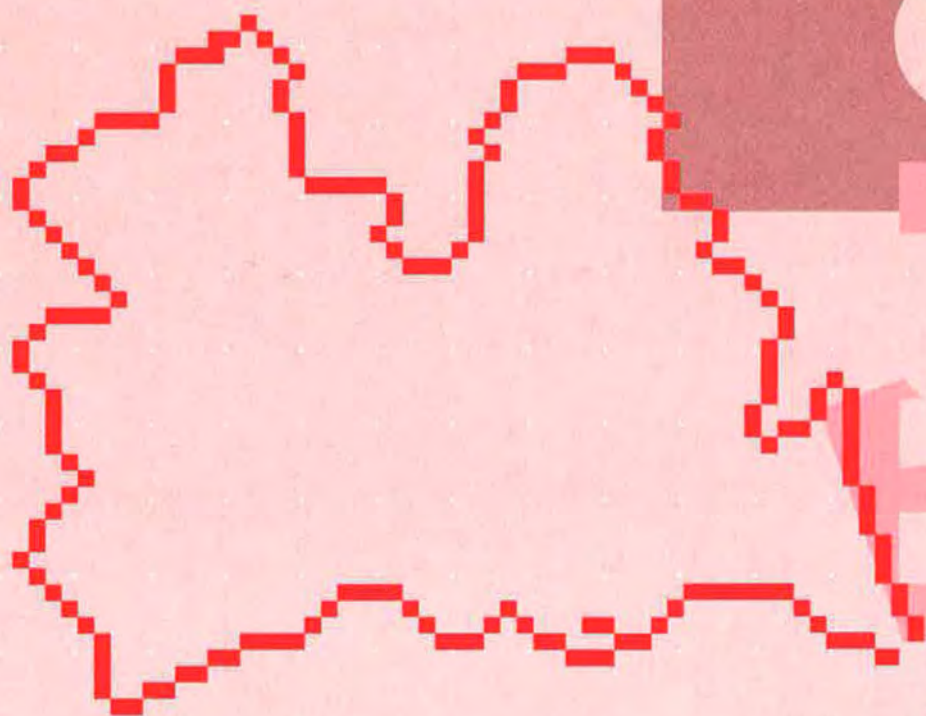

PROVINCIE UTRECHT

Op weg van schets naar plan

Overlegnota

ter voorbereiding van het nieuwe streekplan
van de provincie Utrecht

Op weg van schets naar plan

Overlegnota ter voorbereiding van het nieuwe streekplan Utrecht

december 1991

Inhoudsopgave

	<i>pag.</i>
Hoofdstuk 1. Doel van de overlegnota	5
Hoofdstuk 2. Planningsopgaven tot 2005	7
2.1. Maatschappelijke ontwikkelingen	7
2.2. Ruimtelijke claims per sector	8
2.3. Ruimtelijk-beleidsmatige context	16
Hoofdstuk 3. Beleidsindicaties	19
3.1. Hoofdlijnen van beleid	19
3.2. Nieuwe benaderingswijze	25
Hoofdstuk 4. Verschillen tussen regio's	31
4.1. Stedelijk gebied	31
4.2. Landelijk gebied	36
Hoofdstuk 5. Realisering van beleid	43
Bijlage 1 Vraagpunten ten behoeve van discussie	45
Bijlage 2 Oppervlakte, inwonertal en woningvoorraad	47
Afbeeldingen:	
1. Functionele afbakening stadsgewesten	20
2. Criteria woningbouwlocaties	27
3. Criteria kantoor- en bedrijfsterrein	27
4. Aanduidingen landelijk gebied	29
5. Verstedelijkingslocaties stadsgewest Utrecht	32
6. Verstedelijkingslocaties stadsgewest Amersfoort	35
7. Utrechtse landschapstypen	37

Hoofdstuk 1. Doel van de overlegnota

Met deze Overlegnota zijn de voorbereidingen gestart voor een nieuw streekplan Utrecht. Hieronder worden aanleiding, inhoudelijke strekking en procedure van de Overlegnota geschetst, en wordt inzicht geboden in de verdere streekplanvoorbereiding.

Waarom een nieuw streekplan?

Sedert de vaststelling van het streekplan Utrecht door Provinciale Staten in november 1986 zijn de ruimtelijke ontwikkelingen in de provincie Utrecht op veel gebieden in een stroomversnelling geraakt. De economische en woningmarktontwikkelingen veroorzaken een toenemende verstedelijkingsdruk. Het mobiliteitsvraagstuk en de zorg voor de milieukwaliteit vragen indringend om maatschappelijke en bestuurlijke aandacht. De ontwikkelingen in de land- en tuinbouw worden steeds meer in samenhang gezien met het belang van natuur en ecologie.

In dit spanningsveld past een integrale, sturende rol van het ruimtelijk beleid. Nieuwe ontwikkelingen vragen om een aangepaste en toekomstgerichte visie op de meest gewenste ruimtelijke ontwikkeling in de provincie Utrecht, als onderdeel van de Randstad. Een nieuw streekplan is daarom noodzakelijk.

Vooruitlopend op het nieuwe streekplan, is in de Perspectievenschets RO een provinciale ruimtelijke visie voor de lange termijn (tot het jaar 2015) geboden. De Perspectievenschets RO heeft als beleidskader betekenis omdat Provinciale Staten deze in december 1990 hebben goedgekeurd als ruimtelijk-strategische ontwikkelingsvisie voor de middellange en lange termijn. Als zodanig vormt deze visie ook het beoordelingskader van waaruit de provincie de discussie voert over beleidsnota's en plannen van mede-overheden en (semi-) particuliere organisaties. De Perspectievenschets RO dient als leidraad voor de voorbereiding van het nieuwe streekplan Utrecht.

Deze Overlegnota is opgesteld als tussenstap van de Perspectievenschets RO naar

het ontwerp-streekplan, en dient als basis voor overleg met mede-overheden, en nodigt anderen uit tot het geven van een reactie.

Waarover gaat deze Overlegnota?

De positie van deze Overlegnota als tussenstap van de Perspectievenschets RO naar een nieuw ontwerp-streekplan blijkt ondermeer uit het volgende:

- De visie van de Perspectievenschets RO is gericht op een periode van 25 jaar. In de Overlegnota wordt in plaats van naar de lange termijn naar de middellange termijn gekeken: de planningshorizon van het nieuwe streekplan loopt tot het jaar 2005, en bestrijkt derhalve een iets langere periode dan de in de wet genoemde tien jaar gerekend vanaf de vaststelling van het streekplan.
- Omvat de Perspectievenschets RO nog een tamelijk globale visie op ondermeer stadsgewestelijke ontwikkelingsgebieden voor verstedelijking, in de Overlegnota vindt een meer concrete ruimtelijke uitwerking plaats van de zones voor verstedelijking. Dit geschiedt echter nog niet zover dat nauwkeurig bepaalde locaties aan bod komen. Dit laatste zal eerst aan de orde zijn in de fase van het ontwerp-streekplan.
- De Overlegnota introduceert een nieuwe benaderingswijze van belangrijke planonderdelen die in het ontwerp-streekplan invulling krijgen.

In de Overlegnota passeren de volgende aspecten de revue. **Hoofdstuk 2** geeft aan in

welke context het ruimtelijk beleid gezien moet worden. Ruimtelijk relevante maatschappelijke ontwikkelingen worden kort belicht, alsmede de daarmee verbonden ruimtelijke claims vanuit diverse sectoren. Dit hoofdstuk sluit af met een overzicht van de beleidsmatige context op de verschillende bestuurlijke niveau's. **Hoofdstuk 3** geeft op hoofdlijnen een beleidsmatig antwoord op drie belangrijke probleemvelden:

- verstedelijking en mobiliteit in stadsgewesten;
- terughoudendheid met stedelijke invloeden in het landelijk gebied;
- ontwikkeling van het landelijk gebied.

Deze hoofdlijnen monden uit in een nieuwe benaderingswijze van belangrijke planonderdelen die het ontwerp-streekplan zullen structureren.

De nota biedt in **hoofdstuk 4** een "proeve" van een eerste regionale uitwerking van de beleidsvoorstellen, waarbij de verschillen tussen regio's nader worden gemarkeerd. **Hoofdstuk 5** belicht enige aspecten betreffende de realisering van beleid.

Achterin de nota zijn in bijlage 1 enige **vraagpunten voor discussie** opgenomen welke van dienst kunnen zijn bij het bestuurlijk overleg en bij de inspraak.

Procedures rond het nieuwe streekplan.

In deze Overlegnota zijn de voorgenomen hoofdlijnen voor het nieuwe streekplanbeleid van het College van Gedeputeerde Staten verwoord, in het verlengde van het Beleidsprogramma 1991-1995. Het ligt in de bedoeling hierover overleg te voeren met gemeentebesturen en ook de andere bestuurlijke partners uit te nodigen tot het geven van een reactie. Maatschappelijke en belangengroepen alsmede individuele burgers wordt, mede op grond van de Inspraakverordening Provincie Utrecht, gelegenheid geboden tot inspraakreacties. Langs deze weg wordt onderzocht in hoeverre er een maatschappelijk en bestuurlijk

draagvlak is voor verdere vertaling naar het ontwerp-streekplan toe. In dit licht is het van belang te constateren dat de letterlijke tekst van deze Overlegnota niet zal worden overgenomen in het ontwerp-streekplan. In die zin bestaat er een verschil met de procedure van het streekplan 1986: toen werd ter voorbereiding van het ontwerp-streekplan een zogenoemd vóórontwerp-streekplan gepresenteerd, dat beoogde de tekst van het uiteindelijk vast te stellen streekplan reeds vorm te geven.

De voorbereiding van het streekplan Utrecht gaat vergezeld van het opstellen van een Milieu-effectrapport (MER), uitgaande van de verwachting dat in het vast te stellen streekplan sprake is van MER-plichtige activiteiten op grond van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne. Parallel aan de Overlegnota is een Startnotitie MER Woningbouwlocaties Streekplan Utrecht opgesteld, waarin alle relevante elementen van deze MER-verplichting systematisch zijn geïnventariseerd. De bovengenoemde instanties en groeperingen worden uitgenodigd ook op deze apart verschenen Startnotitie hun reactie te geven.

Voor de vervolg-procedure na de Overlegnota geldt het volgende tijdschema:

- voorjaar/zomer 1992: voorbereiding van het ontwerp-streekplan (en opstellen van het MER);
- september/oktober 1992: ter visie legging van het ontwerp-streekplan (en van het MER) met voor een ieder gelegenheid tot het indienen van bezwaren bij Provinciale Staten;
- najaar/winter 1992-1993: voorbereiding van de vaststelling van het streekplan;
- voorjaar 1993: vaststelling van het streekplan alsmede besluitvorming door Provinciale Staten inzake ingediende bezwaren. Daarna volgt ter visie legging van het vastgestelde streekplan en schriftelijke beantwoording van de bezwaren.

Hoofdstuk 2. Planningsopgaven tot 2005

Planningsopgaven voor het ruimtelijk beleid komen niet uit de lucht vallen. De maatschappelijke ontwikkelingen die hieraan ten grondslag liggen zijn in par. 2.1 geanalyseerd. De weerspiegeling ervan in ruimtelijke claims is per sector in par. 2.2 kort beschreven. In par. 2.3 wordt aangegeven in welke ruimtelijk-beleidsmatige context het nieuwe streekplan gezien moet worden, gezien vanuit de diverse bestuurlijke niveau's.

2.1. Maatschappelijke ontwikkelingen

Sociaal-culturele veranderingen

Onder invloed van demografische en maatschappelijke veranderingen heeft de samenleving een meer divers aanzien gekregen. Het **aantal huishoudens en de verscheidenheid in samenstelling** is de laatste jaren sterk toegenomen mede als gevolg van de toegenomen welvaart en de emancipatie van de samenleving (met name van de vrouw). Het gemiddeld aantal personen per huishouden zal blijven afnemen. Het aantal alleenstaanden en meerpersoonshuishoudens van diverse samenstelling neemt door deze ontwikkelingen toe. In hoeverre de bevolkingsgroei zal afnemen, is vooral afhankelijk van de binnenlandse en buitenlandse migratie. Ook de economische groei en de ontwikkeling van de gemiddelde levensverwachting speelt hierin een grote rol. Nieuwe leefstijlen, veelsoortige behoeften en voorkeuren zullen in deze dynamische samenleving ontstaan, veranderen en weer verdwijnen. Dit is onder andere een gevolg van toenemende belangstelling voor en oriëntatie op andere (Europese) culturen. Dit uit zich in bijvoorbeeld andere verlangens ten aanzien van woonvormen en vrije tijdsbesteding. Van belang is daarbij te beseffen dat de vraagzijde conjunctuur-gevoelig is.

Bij de planning en inrichting van nieuwe woningbouwlocaties, voorzieningen, werkgelegenheidsterreinen en recreatieterreinen, alsmede bij herinrichting van de bestaande ruimtelijke structuren, zullen de **veranderingen in het activiteiten- en bestedingspatroon** centraal moeten staan. Deze verscheidenheid in de vraag betekent dat het aanbod

gevarieerd en flexibel moet zijn. Zo is, gezien de 'vergrijzing' van de bevolking, aandacht nodig voor de bereikbaarheid en nabijheid van voorzieningen van uiteenlopende aard. Ook voor gehandicapten is de bereikbaarheid en nabijheid van voorzieningen van groot belang. Het gaat om 'planning op maat' en het rekening houden met regionale verschillen in de geschetste veranderingen.

Technologische vernieuwingen

Nieuwe ontwikkelingen op het gebied van informatie-technologie, milieu-technologie, biotechnologie en dergelijke volgen elkaar in een snel tempo op. Technologische veranderingen kunnen diep ingrijpen in maatschappelijke structuren en de daaraan verbonden ruimtelijke consequenties; de toepassing van nieuwe technologie stelt in het algemeen hoge eisen aan de kwaliteiten van het woon- en werkmilieu.

Ook al is technologie van de veroorzaker van problemen, technologie kan voor bepaalde maatschappelijke problemen soms ook uitkomst brengen. Zo kunnen informatie-technologie en telematica een zekere bijdrage leveren aan de terugdringing van de groei van de automobiliteit. Verder kunnen nieuwe technologieën (installaties, werkwijzen) een bijdrage leveren aan oplossing van milieuvraagstukken.

Toename (auto-)mobiliteit

Het verkeer en met name dat per auto groeit sterk. De oorzaak daarvan is slechts voor een deel gelegen in de economische groei. Buiten het zakelijk en goederenvervoer wordt de **mobilitaatsstijging** ondermeer veroorzaakt door:

- verschuiving in de samenstelling van de bevolking;
- stijging van de welvaart;
- toenemende deelname van vrouwen en deeltijdwerkers aan het arbeidsproces;
- de toenemende individualisering van de samenleving;
- grotere mobiliteit van de huishoudens: voor wonen, werken, winkelen en recreëren kijkt men steeds meer verder dan de directe omgeving.

De sterke groei van de mobiliteit levert problemen op. Deze betreffen niet alleen leefbaarheids- en veiligheidsaspecten; het maatschappelijk functioneren in bredere zin dreigt in het gedrang te komen. De verwachting is, dat bij ongewijzigd beleid de auto-mobiliteit in Nederland tot 2010 ten opzichte van 1986 met zo'n 70% zal groeien. Vertaald naar de Utrechtse situatie zal deze groei zo'n 100% bedragen, waardoor de bereikbaarheid van economische, sociale en culturele voorzieningen moeilijker zal worden.

Dit alles leidt tot de noodzaak de groei van de automobilititeit te beheersen. **Mobiliteitsgeleiding** is een voorwaarde voor een verantwoord economisch en ecologisch toekomstperspectief. Op rijksniveau is een beleid geformuleerd om de groei van de auto-mobiliteit tot het jaar 2010 ten opzichte van 1986 tot 35% te beperken. Op het Utrechtse hoofdwegennet is dit percentage nu reeds vrijwel bereikt. Een verantwoorde ruimtelijke ordening dient derhalve een bijdrage te leveren om in deze problematiek een oplossing te vinden. Of de op rijksniveau geformuleerde mobiliteitsdoelstellingen gehaald worden, hangt zeker ook af van de beschikbaarheid van middelen van rijkszijde.

Aandacht voor de milieukwaliteit

De kwaliteit van water, bodem en lucht is van vitaal belang voor natuur en landschap, agrarische produktie en drinkwaterwinning. Maar ook voor het woon- en werkmilieu van de mens in zijn verstedelijkte omgeving is een goede kwaliteit van groot belang.

De toegenomen zorg voor het milieu in al haar facetten uit zich in maatschappelijke en bestuurlijke inspanningen. Via wet- en regelgeving heeft de overheid pogingen ondernomen om door technische of ruimtelijke maatregelen de effecten van verstoringen of verontreinigingen van het milieu terug te drin-

gen. Veel wezenlijker zijn evenwel de pogingen om door gedragsbeïnvloeding het ontstaan van milieuverontreiniging en -verstoring te voorkómen. In die zin is de ruimtelijke ordening een belangrijk beleidsveld, omdat door schakering van functies ten opzichte van elkaar een beïnvloeding kan plaatsvinden van de gedrags- en verplaatsingspatronen van mensen.

Schaalvergroting

Binnen het bedrijfsleven is sprake van een toenemende internationale oriëntatie. Nieuwe technologieën leiden tot schaalvergrotingsprocessen en grotere internationale vervlechting met toeleveranciers en afzetmarkten. Hierdoor ontstaat een grotere vrijheid in de keuze van een vestigingsplaats. Voor **de Randstad** en de provincie Utrecht als onderdeel daarvan betekenen deze ontwikkelingen dat (ruimtelijke) voorwaarden moeten worden geschapen voor handhaving en versterking van de internationale positie. Binnen de provincie dienen deze voorwaarden in eerste instantie te worden vervuld in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort. Vooral de verdere ontwikkeling van het stadsgewest Utrecht kan in belangrijke mate een versterkende bijdrage aan de internationale ontwikkeling van de Randstad bieden. In toenemende mate wordt het vestigingsgedrag van huishoudens bepaald door de kwaliteit van de woonomgeving en de bereikbaarheid van de vele bestemmingen die passen in de activiteitenpatronen van de leden van een huishouden. De werkbestemming is daarbinnen niet langer alleen bepalend. Het 'zoekgebied' strekt zich veelal verder uit dan de stadsgewesten.

Schaalvergrotingstendensen zijn ook waarneembaar op het vlak van de voorzieningen. Het voortbestaan van **voorzieningen** met een redelijke kwaliteit vereist een steeds groter draagvlak vanwege bedrijfs-economische overwegingen. In dit verband spelen de regionale opvangkernen en de centra van de stadsgewesten een belangrijke rol.

22. Ruimtelijke claims per sector

Verkeer en vervoer

Bereikbaarheid van belangrijke ruimtelijke functies als wonen, werken en voorzieningen is

van groot belang. De bereikbaarheid wordt niet gegarandeerd door alleen capaciteitsvergroting van het wegensysteem. Dit veroorzaakt immers groei van de **auto-mobiliteit** waardoor met name de kernen van de stadsgewesten nog moeilijker bereikbaar worden. Daar is immers geen ruimte meer aanwezig om forse ingrepen ten behoeve van de weginfrastructuur te plegen. Bovendien zou dit een zware aanslag zijn op de leefbaarheidsdoelstellingen. De Perspectievenschets RO stelt dan ook, dat niet in alle gevallen tegemoet gekomen kan worden aan de behoefte zich met de auto te verplaatsen. Het gebruik maken van **andere vervoerswijzen** is noodzakelijk om aan de groeiende mobiliteitsbehoefte het hoofd te bieden. Daarbij spelen de fiets en het openbaar vervoer een cruciale rol.

Een krachtige impuls van het openbaar vervoer is nodig. Het beleid is om te komen tot zowel een verbetering van zowel het verbindend openbaar vervoersnet (van de ene concentratie van activiteiten naar een andere concentratie) als het ontsluitend net (van individuele gebruikers naar het verbindend systeem). Voor het verbindend net is een hoogwaardig systeem nodig waarbij gebruik gemaakt wordt van trein, tram of vrije busbaan. Hiervoor is het NS-net deels bruikbaar, maar nieuwe hoogwaardige verbindingen zijn nodig.

Verbetering van het openbaar vervoer en van de fietsvoorzieningen is alleen goed realiseerbaar door het accent te leggen op de **verstedelijking in de beide stadsgewesten**. Daar is immers voldoende draagvlak te realiseren om aan het openbaar vervoer een sterke impuls te geven. Daarbij speelt mee dat de overheidsmiddelen voor deze vervoerswijzen schaars zijn. Het stellen van prioriteiten is daarbij onvermijdelijk. De door het rijk geformuleerde mobiliteitsdoelstellingen kunnen daarmee echter onder druk komen te staan.

Door het accent op de beide stadsgewesten te leggen kan ook meer gebruik gemaakt worden van de fiets, gezien de relatieve korte afstanden tussen de diverse functies. De verdere uitwerking schenkt bijzondere aandacht aan het terugdringen van de barrièrewerking van de overige infrastructurele voorzieningen. In het kader van de Randstadgroenstructuur staan recreatieve fietsroutes gepland. Deze zijn soms te combineren met fietsvoorzieningen voor het woon-/werk-/schoolverkeer.

Woningbouwlocaties zullen zoveel mogelijk moeten aansluiten op bestaande en nieuw te ontwikkelen openbaar vervoer- en fietsinfrastructuur. De omvang van de locaties zijn hierbij van belang als draagvlak voor hoogwaardig openbaar vervoer.

Locaties voor werkgelegenheid en voorzieningen worden gekarakteriseerd op basis van hun **bereikbaarheidsprofiel**. Er zijn A, B en C locaties. De A locaties hebben een goede bereikbaarheid met het openbaar vervoer, maar een minder goede aansluiting op het wegennet. Een B locatie kenmerkt zich door een goede bereikbaarheid met het openbaar vervoer en een goede aansluiting op het wegennet. Een C locatie tenslotte heeft een slechte bereikbaarheid met het openbaar vervoer maar een goede aansluiting op het wegennet. Het streekplan zal uiteindelijk aangeven wat voor soort werkgelegenheid op welke locatie de voorkeur heeft. Hierbij maakt de provincie gebruik van **mobiliteitsprofielen**. Een mobiliteitsprofiel geeft op basis van arbeidsintensiteit, afhankelijkheid van zakelijk verkeer, bezoekersintensiteit en goederenvervoer, de afhankelijkheid aan van een bedrijf van openbaar vervoer en/of een goede aansluiting op het wegennet. Door het aan laten sluiten van de mobiliteitsprofielen op de bereikbaarheidsprofielen komen bedrijven en voorzieningen op locaties die beantwoorden aan hun ontsluitingsbehoefte. Om dit te bereiken is een **parkeerbeleid** noodzakelijk, voor A- en B-locaties een grens aan het aantal parkeerplaatsen.

Wonen

Bij de berekening van de woningbehoefte voor de streekplanperiode is een zorgvuldige afstemming gepleegd op toekomstige/verwachte, trendmatig berekende demografische en maatschappelijke ontwikkelingen; ook de vervangingsbehoefte is ingeschat. De volgende uitgangspunten zijn bij de behoefteberekening gehanteerd:

- afhankelijk van de beschikbare ruimtelijke mogelijkheden, terugdringing van het woningtekort (in 1995 ca. 43.000 woningen, waarvan 35.000 woningen in het stadsgewest Utrecht);
- een realistisch bouwtempo, met het zwaartepunt in de produktie voor 2000. Rekening moet worden gehouden met een

extra kwantitatieve druk op het stadsgewest Utrecht vanuit West- en Zuidoost-Utrecht, als gevolg van een terughoudend beleid, en een mogelijke extra druk van buiten de provincie (bijv. Vianen) of van buiten Nederland.

Naar verwachting kunnen ca. 65.000 woningen gerealiseerd worden op locaties die passen binnen het huidige streekplanbeleid en waarover Gedeputeerde Staten zich in ruimtelijke zin positief hebben uitgesproken.

Bij volledige benutting van deze restcapaciteiten, zijn tot het jaar 2005 nog ruim 45.000 woningen in nieuwe locaties nodig. Het ruimtebeslag is omgerekend ca. 1.400 hectare (bij gemiddeld 33,3 woningen per hectare bruto). Het provinciaal beleid, en meer specifiek het Beleidsprogramma 1991-1995, is erop gericht te voorzien in de woningbehoefte. In beginsel dient de woningbouw te worden gerealiseerd in de regio waar de behoefte zich manifesteert. Wanneer het **algemene ruimtelijk beleid** en de aanwezige **ruimtelijke mogelijkheden** zich daar tegen verzetten, kan afleiding van woningbouw, in samenhang met werkgelegenheid en voorzieningen, naar elders plaats vinden. Ook de **haalbaarheid van het bouwtempo** wordt bij deze afweging betrokken. Onder deze condities is de provinciale planningsopgave gekwantificeerd volgens onderstaand overzicht.

In deze planningsopgave is er van uitgegaan dat in het jaar 2005 nog een tekort van 10.000 woningen resteert. Het nog verder inlopen op het woningtekort stuit op problemen rond de haalbaarheid van het woningbouwtempo in relatie tot de **operationaliteit van locaties** tot 2005. Het stadsgewest Utrecht heeft op dit

moment verhoudingsgewijs de minste operationele locaties. Dit komt tot uiting in de woningproductie in de periode 1990-1995, die lager ligt dan aanvankelijk (ook in de Perspectievenschets) voor deze periode was gepland. Dit legt, gezien de planningsopgave tot 2005, extra druk op de productie in de daarop volgende jaren.

Buiten de stadsgewesten zal, na benutting van de nog aanzienlijke restcapaciteit in bestaand plannen, verstedelijking in de **regionale opvangkernen** moeten plaatsvinden. In de overige kernen zal in toenemende mate aandacht geschonken moeten worden aan herstructurering en stads- en dorpsvernieuwing en aan afronding van bestaande structuren. Daarbij is aandacht nodig voor het voorzieningenniveau, want de beleving van de kwaliteit van de woonomgeving wordt niet in de laatste plaats beïnvloed door de aanwezigheid en bereikbaarheid van voorzieningen. Wat dit betreft moet gestreefd worden naar een goede spreiding van (concentraties van) de meest elementaire verzorgende voorzieningen over kernen en wijken. Indien spreiding van deze voorzieningen om bedrijfseconomische redenen dan wel vanwege normstellingen niet haalbaar is, zouden deze voorzieningen zoveel mogelijk geconcentreerd moeten worden in bijvoorbeeld de regionale opvangkernen.

Bij de verstedelijking in en rond de centrale steden Utrecht en Amersfoort moet een optimale verhouding tussen **ruimtebeslag en kwaliteit** van de woon- en leefomgeving worden bereikt. Hoge dichtheden en een hoge kwaliteit van de woonomgeving zijn niet per definitie onverenigbaar. Daarbij moet gedacht

Planningsopgave wonen en indicatieve fasering (afgeronde getallen)

deelgebied	planningsopgave tot 2005	restcap. 1-1-1990	nieuwe locaties	opp. ha.	productie 1990-1995	productie 1995-2000	productie 2000-2005
Midden	59.000	30.500	28.500	860	12.000	29.000	18.000
Noordoost	27.000	14.000	13.000	390	10.000	11.000	6.000
Zuidoost	13.000	9.000	4.000	120	5.000	5.000	3.000
West	11.000	11.500	-	-	6.000	3.000	2.000
Provincie	110.000	65.000	45.500	1370	33.000	48.000	29.000

worden aan hoogwaardige woon- en werkgelegenheid in hoge dichtheden rond knooppunten van openbaar vervoer, met een concentratie van voorzieningen. In oudere wijken kan verbetering en instandhouding van de beoogde kwaliteit worden bereikt door stadsvernieuwing. Voorwaarde is een adequate inzet van middelen door betrokken overheden waarmee ook particuliere initiatieven worden gestimuleerd. Een **gedifferentieerd aanbod van woonmilieus**, ook binnen bestaand stedelijk gebied, zonder monofunctionele eenheden is gewenst. Een veelzijdig leefklimaat wordt bereikt door zorgvuldige menging van de functies wonen, werken en voorzieningen.

De "scheefheid" zal in stadsgewestelijk verband aandacht moeten krijgen. Nieuwbouw moet een strategisch en flexibel karakter hebben en naar locatie en type een aanvulling zijn op de bestaande voorraad. Bevordering van doorstroming in twee richtingen tussen centrale stad en buurgemeenten, kan ongewenste selectieve uitstroom van midden- en hoge inkomensgroepen voorkomen en ombuigen. Dat kan betekenen dat in de centrale stad het accent in de nieuwbouw nadrukkelijk op de "marktsector" zal komen te liggen. In een provinciale nota over de volkshuisvesting zal hier nader op worden ingegaan.

Werken

In de Meerjarenplanning Bedrijfs- en Kantoorterrein 1991-2005 is een raming gemaakt van de **behoefte** aan en het aanbod van bedrijfsterreinen en kantoorlocaties in de provincie Utrecht. De behoefte aan bedrijfsterreinen en kantoorlocaties komt voor de helft voor rekening van te verplaatsen bedrijven. De overige behoefte dient voor opvang van de verwachte groei van de **werkgelegenheid**. Deze groei is berekend op 9000 arbeidsplaatsen per jaar tot het jaar 2000 (afgeleid van verkenningen van het Centraal Planbureau). Voor de periode

2000-2005 wordt een jaarlijkse groei van 3600 arbeidsplaatsen per jaar verwacht. Ondanks deze teruglopende groei van de werkgelegenheid zal het verschil met de beroepsbevolking verminderen van 65.000 in 1991 tot 30.000 in 2005. Dit houdt verband met een sterk afnemende groei van de beroepsbevolking als gevolg van ontgroening en vergrijzing. De groei van de beroepsbevolking is vrijwel uitsluitend het gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen zoals een groeiende deelname van vrouwen aan het arbeidsproces.

Uit de raming blijkt dat de totale behoefte aan **bedrijfsterreinen**, zonder ijzeren voorraad, 800 ha. netto bedraagt. Rekening houdend met een huidig aanbod van ca. 400 ha. netto, is tot 2005 sprake van een additionele behoefte van eveneens ca. 400 ha. netto ofwel 530 ha. bruto bedrijfsterrein. Dit ligt in de lijn van de behoefte-raming in de Perspectieverschets RO.

Tevens is een analyse gemaakt van het aanbod en de behoefte uitgesplitst naar regio en naar type terrein (in termen van bereikbaarheidsprofiel: A, B en C). Daarbij is er vooralsnog van uitgegaan dat de behoefte aan A-locaties binnen de streekplanperiode niet kan worden ingevuld. Deze behoefte is derhalve doorgeschoven naar de behoefte aan B-locaties. Dit levert voor bedrijfsterreinen de onderstaande planningsopgave op.

De behoefte aan specifieke **kantoorlocaties** is afzonderlijk berekend. Deze wordt voor de periode 1991-2005 geraamd op 1.700.000 m² bruto vloeroppervlak (bvo). Het totale aanbod bedraagt een zelfde oppervlak, zodat in kwantitatief opzicht evenwicht lijkt te bestaan tussen vraag en aanbod. Dit evenwicht is echter afhankelijk van volledige realisering van groot-schalige projecten als Nieuwraven, Oudenrijn, het Utrecht City Project en het Centraal Stadsgebied Amersfoort in de planperiode.

De planningsopgave voor kantoorlocaties naar

Bedrijfsterreinen	B-locaties	C-locaties	Totaal
Midden-Utrecht	180 ha. bruto	180 ha. bruto	360 ha. bruto
Noordoost-Utrecht	60 ha. "	40 ha. "	100 ha. "
Zuidoost-Utrecht	40 ha. "	30 ha. "	70 ha. "
West-Utrecht	30 ha. "	-30 ha. (overschot)	-
Provincie	310 ha. bruto	220 ha. bruto	530 ha. bruto

regio en naar A- of B-profiel ligt complexer. Het ziet er naar uit dat ook onvoldoende kantoorlocaties op A-locaties kunnen worden ontwikkeld. Inspanningen moeten erop worden gericht op langere termijn additionele A-locaties beschikbaar te krijgen.

In Midden-Utrecht lijkt het aanbod de vraag te overtreffen met ca. 300.000 m² b.v.o. Daarbij wordt echter uitgegaan van een volledige realisering van alle thans bestaande plannen in de regio voor 2005. Gezien de omvang en complexiteit van enkele grootschalige projecten in Midden-Utrecht (zoals Oudenrijn en het Utrecht City Project), is echter een uitloop tot na 2005 te verwachten. Bovendien dienen diverse plannen nog door goed openbaar vervoer te worden ontsloten, zodat zij in de behoefte aan B-locaties kunnen voorzien. Hierdoor kunnen op korte termijn tekorten ontstaan.

In de overige deelgebieden ontstaat een tekort aan kantoorlocaties. Om dit te ondervangen zal in ieder deelgebied ca. 100.000 m² b.v.o. op B-locaties gerealiseerd moeten worden. Wanneer de ruimtelijke mogelijkheden zich daartegen verzetten, kan een afleiding van de behoefte aan kantoorlocaties van Zuidoost- en West-Utrecht naar de stadsgewesten plaatsvinden.

Voor een duurzame ruimtelijke ontwikkeling is het gewenst dat het aanbod van bedrijfsterrein en kantoorlocaties ook in **kwalitatieve** zin aansluit bij de vraag. Wat betreft bedrijfsterreinen concentreert zich de vraag op terreinen bestemd voor hoogwaardige activiteiten zoals schone produktie, showrooms, handels- en kantoorontwikkelingen. Daarnaast is er een grote vraag naar terreinen voor industrie, transport, handel en distributie. Afgezet tegen het aanbod ontstaat juist in deze laatste categorie het grootste tekort.

Voor kantoren is een grote vraag naar binnenstadlocaties en kleine kantoorlocaties. Gezien het tekortschietend aanbod en de wenselijkheid tot concentratie vanuit het oogpunt van mobiliteitsgeleiding, lijkt een afleiding van deze behoefte naar grote kantoorlocaties gewenst. De berekende behoefte aan bedrijfsterreinen en kantoorlocaties gaat er van uit dat alle terreinen in 2005 zijn uitgegeven. Voor een goed functionerende markt zal in 2005 voor de daarop volgende jaren een feitelijk aanbod van 300 ha. bedrijfsterrein en enkele honderdduizenden m² kantooroppervlak beschikbaar

moeten zijn (ijzeren voorraad). Om in dat aanbod te voorzien zal voor het jaar 2005 met de planvorming voor deze terreinen moeten worden gestart.

Recreatie en toerisme

Recreatie is sterk afhankelijk van zowel demografische, sociaal-culturele als economische ontwikkelingen. Dit uit zich in de recreatie-behoefte.

Het totale recreatieve aanbod dient als een eenheid te worden beschouwd, opgebouwd uit elementen die onderling zeer verschillend zijn en elkaar aanvullen en versterken.

Het laat zich aanzien dat ten aanzien van de **dagrecreatie** de behoefte groeit aan min of meer extensieve vormen (bijvoorbeeld royaal opgezette oeverrecreatie-gebieden), recreatief medegebruik (zoals fiets- en wandelroutes) alsmede 'recreatief winkelen' (bijvoorbeeld gericht op evenementen en winkelaanbod in steden en dorpen). Sportvoorzieningen dienen gericht te zijn op zowel ongeorganiseerde vormen (zoals trimmen, kanosport) als op georganiseerde, hoogwaardige vormen (zoals overdekte accommodaties, golfterreinen) in de nabijheid van de stedelijke concentraties. In de sfeer van de waterrecreatie neemt de toervaart weer toe evenals de behoefte aan luxere voorzieningen.

Ten aanzien van de **verblijfsrecreatie en toerisme** wordt een groei van korte vakanties in het binnenland voorzien, waarbij in het Utrechtse een groeiende vraag wordt voorzien naar zowel luxere hotels (in samenhang met het zakelijk toerisme) als eenvoudige low-budget accommodaties (eenvoudige pensions, natuur- en landgoedkampeerterreinen, kamperen bij de boer).

Bij het voorzien in de geschatte behoefte dient met randvoorwaarden vanuit natuur, landschap en mobiliteit rekening te worden gehouden. Ook moet in het oog worden gehouden dat conjunctuur-gevoeligheid en modeverschijnselen de ingeschatte behoefte sterk kunnen beïnvloeden. Bij het ontwikkelen van nieuwe plannen en de herinrichting van bestaande projecten, dient derhalve veel aandacht te worden besteed aan de flexibiliteit.

De (overheids-)investeringen in de recreatieve infrastructuur zijn de laatste jaren drastisch afgenomen en zullen nog verder afnemen.

Voor de realisering van voorzieningen in en nabij de stadsgewesten verloopt zeer moeilijk, terwijl juist daar de behoefte groot is. De **Randstadgroenstructuur** zal bovendien aanvulling behoeven ter compensatie van inmiddels anderszins ingevulde gebieden en als herijking aan de nieuwe verstedelijkingsbehoefte en -structuur. Daarnaast is een uitbreiding van de oppervlakte bosgebied gewenst. Andere investeringsconstructies moeten op hun wenselijkheid en haalbaarheid worden onderzocht, wil realisering van de beoogde recreatieve en geleidingsstructuren in de stadsgewesten nog in beeld blijven.

Natuur en landschap

De belangrijkste oorzaken van de achteruitgang van natuur en landschap zijn gelegen in functieverandering, versnippering en isolatie van natuurgebieden en de (externe) milieubeïnvloeding die de kwaliteiten rechtstreeks aantast.

Op nationaal niveau is een samenhangend stelsel van bestaande of te ontwikkelen natuurgebieden zichtbaar gemaakt: de **ecologische hoofdstructuur**. Deze is inmiddels op provinciaal niveau vertaald en gedetailleerd, en wordt gehanteerd als richtinggevend in het streven naar duurzame instandhouding, herstel en ontwikkeling van natuurgebieden met onderlinge ecologische relaties. Binnen de provinciale ecologische hoofdstructuur worden onderscheiden: kerngebieden (te handhaven en te verbeteren), natuurontwikkelingsgebieden (nieuw te ontwikkelen) en verbindingzones. De realisering hiervan wordt geschat op zo'n 30 jaar. Een en ander is verwoord in het (ontwerp-)beleidsplan natuur en landschap van de provincie Utrecht.

De **kerngebieden** uit dit plan worden gevormd door de bestaande landgoederen, bossen en natuurgebieden, de eerste fase relatienotagebieden en de gebieden die in aanmerking komen als tweede fase relatienotagebied. In de bestaande bossen, landgoederen en natuurgebieden is in het algemeen sprake van aanwezigheid van belangrijke natuurwaarden. Voor deze gebieden is een basisbescherming vanuit de ruimtelijke ordening noodzakelijk. Deze richt zich in het algemeen op de bescherming van de condities die van essentieel be-

lang zijn vanuit een oogpunt van natuur. Onderdeel daarvan vormt het voorkómen van infrastructuur en verstedelijking. Voor de eerste fase relatienotagebieden en gebieden die in aanmerking komen voor de tweede fase relatienota is vaak ook sprake van belangrijke natuurwaarden. Ook daarvan is nu reeds bescherming noodzakelijk. Voor de **relatienotagebieden**, in het bijzonder de reservaatgebieden, en ook de **natuurontwikkelingsgebieden**, zal het nieuwe streekplan verdere ontwikkeling van natuurwaarden niet onmogelijk moeten maken als gevolg van onomkeerbare ontwikkelingen als verstedelijking en aanleg van hoofdinfrastructuur.

Binnen **verbindingzones** zal het beleid gericht moeten zijn op het opheffen van barrières en het voorkómen van nieuwe belemmeringen. Met name die delen van de verbindingzones die al aanwezig zijn behoeven nu reeds bescherming. Voor de nog te realiseren delen dient het beleid zich te richten op het ruimte laten voor ontwikkeling tot waardevolle elementen en het tegengaan van het onomkeerbaar verloren gaan van de mogelijkheden goede verbindingzones te creëren.

Naast bescherming van gebieden uit de ecologische hoofdstructuur dient aandacht te worden gegeven aan de randgebieden van deze hoofdstructuur.

Ook dienen de **aardkundige waarden** aandacht te krijgen in afwegingsprocessen bij functieveranderingen en waar nodig beschermd te worden.

Landschap is, in tegenstelling tot natuur, geen ruimtelijke functie, maar is zowel draagvlak voor als ruimtelijke neerslag van alle functies. Het landschap stelt randvoorwaarden aan de wijze waarop ruimtelijke veranderingen plaatsvinden, en heeft niet slechts betrekking op de vorm, maar ook op het functioneren van gebieden. In het nieuwe streekplan zal onderscheid gemaakt worden in gebieden waar behoud of ontwikkeling van het landschap wordt nagestreefd. De behoudsstrategie dient gevolgd te worden in gebieden waar de verwachte veranderingen passen in de landschappelijke hoofdstructuur. De ontwikkelingsstrategie komt in beeld in gebieden waar de veranderingen niet zonder meer passen, en het landschap niet goed functioneert en de schaal of identiteit onvoldoende is. Als voorbeeld van ontwikke-

ling kan dienen bosbouw op of langs stroomruggen ter versterking van de identiteit ten opzichte van het omliggende gebied (bijvoorbeeld Hollandsche IJssel). Behoud wordt in het algemeen nagestreefd in open veen(weide)gebieden en plassen, maar ook op de Heuvelrug.

Landbouw

Ruim 90% van de cultuurgrond in de provincie Utrecht is in gebruik voor de rundveehouderij, vooral voor de **melkveehouderij**. De melkveehouderij heeft de gevolgen van de invoering van superheffing/melkquotering goed doorstaan. Voor zuivel en vlees wordt evenwel tot het jaar 2000 nog maar een zeer beperkte afzetgroei verwacht. De prijzen zullen op zijn best stabiel blijven maar vermoedelijk dalen. De melkquotering zal naar verwachting worden gehandhaafd. De bedrijven zullen derhalve primair moeten streven naar **kostprijsverlaging**. Het belangrijkste middel daarvoor is, naast verbetering van de externe productiefactoren, **bedrijfsvergroting**. Voorwaarde voor het slagen daarvan is dat de grond verworven kan worden voor een prijs die een rendabele exploitatie mogelijk maakt. Hier ligt een belangrijk probleem voor de landbouw, aangezien deze sector te maken heeft met vele claims van andere sectoren, waarvan sommige zeer concurrerend zijn.

Een ander aspect dat eveneens tot schaalvergroting noopt houdt verband met het aspect veiligheid van de landbouw in de toekomst. Het gaat niet alleen om **economische duurzaamheid** maar ook om milieuhygiënische duurzaamheid. Ook de landbouw heeft een groot belang bij produktie in een schoon milieu en dient te voldoen aan de algemene milieukwaliteit. De hieruit voortvloeiende eisen kunnen, in combinatie met te weinig melkquotum, leiden tot een **lagere veebezetting** per hectare. Om te voldoen aan de komende bemestingsnormen en om de ammoniakemissies terug te brengen zijn grote investeringen nodig, die voor kleine bedrijven niet zijn op te brengen. Op wat langere termijn zal de landbouw verder geconfronteerd worden met extra beperkingen ten gevolge van de aanwijzing van fosfaat-uitspoelingsgevoelige gebieden en bodembeschermingsgebieden, en mogelijke aanscherping van de bemestingsnormen voor

nitraat. Tevens worden in de nabijheid van natuurgebieden meer en meer voelbaar de milieu-eisen die gesteld worden op basis van de ecologische richtlijn, verbonden aan toepassing van de Hinderwet, met het oog op tegengaan van verzuring en vermesting. Dit beperkt de mogelijkheden van bedrijfsvergroting.

De toekomstverwachting voor de andere landbouwsectoren is als volgt.

De **varkenshouderij** in Nederland komt door het te voeren mestammoniakbeleid voor hogere milieu-investeringen te staan. Het is derhalve denkbaar dat een deel van de produktie binnen de EG zich gaat verplaatsen naar gebieden met voorlopig lagere milieu-investeringskosten.

De verwachting is dat de bedrijfsvergroting in de **fruitteelt** zal doorgaan, maar dat de omvang zich zal stabiliseren op de huidige oppervlakte.

De ontwikkelingen in de **glastuinbouw** zijn de laatste jaren positief. De ontwikkeling van het centrumgebied Vleuten ligt boven het landelijk gemiddelde. Een relatief sterke groei van de glastuinbouw kan hier worden verwacht. Uitgegaan wordt van een uitbreidingscapaciteit die het huidige streekplan nog biedt (ongeveer 450 ha. bruto) en een claim voor een verdere uitbreiding met nog eens 135 ha. bruto.

In een nota inzake de landbouwontwikkelingen in de provincie Utrecht, die binnenkort verschijnt, zal nader inzicht worden geboden in de toekomst van de landbouw als bedrijfstak mede in relatie tot andere functies.

Bosbouw

Het houtverbruik stijgt naar verwachting verder, ondanks toenemende inspanningen voor hergebruik van afvalstoffen. Wel moet rekening gehouden worden met daling van het verbruik van tropisch hardhout. In Nederland wordt de vraag naar hout voor slechts 8% gedekt door inlands hout. Het streven van het rijk is erop gericht dit percentage over een periode van 50 jaar op te voeren naar ca. 25%, zowel door vergroting van het areaal als door het vergroten van de houtproduktie van bestaande bosgebieden. In de provincie Utrecht zal dat problematisch zijn vanwege de hoge grondprijs en de relatief lage houtprijzen. Nader bezien dient te worden welke rol de provincie kan

vervullen bij het instandhouden van de houtproductiefunctie van het bestaande areaal, met inachtneming van de belangen van natuur.

Wat betreft de aanleg van **nieuwe bossen**, moet in de streekplanperiode nadruk komen te liggen op verdere uitbouw van de Randstad-groenstructuur. Deze nieuwe bosgebieden dienen een multifunctioneel gebruik te verkrijgen, met overwegend recreatie en houtproductie als hoofdfuncties. Bezien moet worden of er in Utrecht daarenboven enkele grote boslocaties van 300 à 400 ha. verwezenlijkt kunnen worden, eveneens multifunctioneel. Situering hiervan nabij de stadsgewesten verdient de voorkeur uit een oogpunt van optimaal recreatief medegebruik.

Voor de **bestaande bosgebieden** op de Utrechtse Heuvelrug geldt als streven een verdere aantasting van de vitaliteit tegen te gaan door de verdroging op te heffen, de verzuring te beperken en de gevolgen te bestrijden. In dat kader zal onderzoek worden ingesteld naar de effecten van vervanging van naaldhout door loofhout. Een en ander dient te worden gezien in samenhang met de functie van de Heuvelrug als instroomgebied van water, waarbij betrokken zijn belangen van natuur en landbouw (grond- en kwelwater) en drinkwater (diep grondwater).

Ontgrondingen

De geologische voórkomens van beton- en metselzand, ophoogzand en klei zijn op zich voldoende ter dekking van de Utrechtse behoefte. Vele belangen verzetten zich evenwel tegen winning vanwege onomkeerbare veranderingen in structuur, landschap en toekomstige functie. Het is derhalve van belang hoogwaardige grondstoffen geen laagwaardige toepassing te geven.

Het nog steeds stijgende verbruik in de bouw en aanverwante bedrijven maakt nieuwe winningen onontkoombaar. Voor ophoogzand blijft het streven erop gericht bij voorkeur Noordzeezand en zand uit de Randmeren te gebruiken. Indien dat onvoldoende is, zijn additionele winningen op land onvermijdelijk, bij voorkeur in combinatie met beton- en metselzandwinningen. Voor deze laatste categorie heeft de provincie een taakstelling voor de winning van 4,1 miljoen m³ tot 1998; daarna zal tot 2005 met tenminste dezelfde hoeveelhe-

den gerekend moeten worden (600.000 ton per jaar).

Al met al lijkt ruim 200 ha. aan winningslocaties noodzakelijk binnen de streekplanperiode, afhankelijk van de winningsdiepte. Gezien de onaanvaardbaarheid van winning op de Heuvelrug en in het Kromme Rijngebied, lijken buiten- en binnendijkse gronden langs Nederrijn en Lek en in het Valleigebied in beeld te moeten komen. Nog meer dan voorheen zullen de eindbestemmingen (bijv. natuurontwikkeling of recreatie) bepalend worden voor omvang en situering.

Waterhuishouding

In de rand- en overgangsgebieden van de Utrechtse Heuvelrug, maar ook in verder gelegen gebieden, vormt de aanwezigheid van uittreidend grondwater met bijzondere kwaliteit (kwelwater) een belangrijke bestaansvoorwaarde voor de natuurlijke kwaliteiten. Waar in het waterhuishoudingsplan herstel van kwel/verhoging van de grondwaterstand wordt nagestreefd, zal het ruimtelijk beleid daarmee rekening moeten houden.

In de veenweidegebieden zal lokaal het tot nog toe op landbouwkundig gebruik gerichte waterbeheer worden bijgesteld voor andere belangen, hetgeen tot enige terugval van de bestaande situatie kan leiden.

Ten behoeve van de continuïteit van de drinkwatervoorziening, is het nodig locaties in de uiterwaarden van Nederrijn en Lek te reserveren voor oevergrondwaterwinning. Voorts is in zijn algemeenheid aandacht nodig voor (uitbreiding van) waterwinning in de provincie Utrecht. Dit houdt verband met zowel terugdringing van de winningen elders als met de blijvende toename van het drinkwatergebruik per hoofd van de bevolking.

Voor de verwerking en berging van verontreinigde bagger vanuit de provinciale wateren zal reservering van ruimte noodzakelijk zijn; overigens zullen op de belangrijkste Utrechtse wateren zowel beroeps- als recreatievaart mogelijk moeten blijven.

Milieubeheer

In het ruimtelijk beleid moet ruimte worden geboden voor **milieutechnische voorzienin-**

gen waarvan de noodzaak uit het milieubeleid blijkt. Zo is mest een belangrijke verontreinigingsbron van bodem en water; naast mestproduktiebeperking moet ook grootschalige mestverwerking worden opgezet. Het nieuwe streekplan zal voorzover mogelijk uitsluitel geven over de locatie(s) voor dergelijke verwerkingsinrichtingen, alsmede in ieder geval locaties aangeven voor grootschalige verwerkings- en stortmogelijkheden van andere afvalstoffen.

Het ruimtelijk beleid dient ook in meer brede zin ondersteunend te zijn aan de doelstellingen van het milieubeleid. Daarbij gaat het veelal om de **ligging van ruimtelijke functies** ten opzichte van elkaar. Zo kan bijgedragen worden aan het energiebeleid door locaties van warmte-vraag en warmte-aanbod op elkaar af te stemmen, of door meer stedenbouwkundige maatregelen.

In het kader van het streven naar vermindering van risico's ('externe veiligheid') is een goede ruimtelijke scheiding van groot belang.

Voorts zal in en rondom milieubeschermingsgebieden (stillegebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, bodembeschermingsgebieden) het grondgebruik afgestemd moeten worden op de aanwezige kwaliteiten.

Het mobiliteitsbeleid is, ter beperking van verzuring en congestie, gericht op een geconcentreerde opbouw van de verstedelijking in de stadsgewesten. Realisering van dat beleid, en vooral van de locaties in de nabijheid van de centrale kernen, kan van invloed zijn op het provinciaal beleid inzake verlening van onthefingen voor hogere grenswaarden geluid binnen de stadsgewesten vooral op binnenstedelijk gelegen locaties. In die zin biedt de ruimtelijke ordening een afwegingskader voor mogelijk tegenstrijdige milieudoelstellingen die een ruimtelijke relevantie hebben.

23. Ruimtelijk-beleidsmatige context

Samenhang met rijksbeleid

In het kader van de totstandkoming van de **Vierde Nota over de ruimtelijke ordening Extra** (Vinex deel 3, kabinetsbeslissing, juni 1991) heeft bestuurlijk overleg plaatsgevonden, met name gericht op de volgende ruimtelijk relevante onderwerpen.

Verstedelijking stadsgewest Utrecht. Het

Rijk en de provincie Utrecht zijn het erover eens dat er in het stadsgewest Utrecht de komende jaren een grote bouwopgave ligt. Overeenstemming bestaat over de bouw van 5.000 woningen in en aan het bestaand stedelijk gebied van het stadsgewest en 5.000 woningen in de gemeente Houten in de periode 1995-2005. De Vinex spreekt daarnaast over een bouwopgave in dezelfde periode van 20.000 woningen in het gebied Utrecht/Vleuten-De Meern, waarbij wordt uitgegaan van beëindiging van de glastuinbouwfunctie ter plaatse. De provincie Utrecht is van mening dat de toegezegde financiële middelen daarvoor ontoereikend zijn en dat in de gemeente Vleuten-De Meern met behoud van het kassengebied in ieder geval 15.000 woningen kunnen worden gebouwd. Daarnaast zijn er voldoende aanvullende bouw mogelijkheden aanwezig in het gebied Rijnenburg (gemeente Nieuwegein). In de Perspectievenschets RO is aangegeven dat, indien mocht blijken dat het huidige glastuinbouwgebied Vleuten een optimale stedelijke structuur in het stadsgewest Utrecht blijvend in de weg staat, én van rijkszijde de financiële haalbaarheid van verstedelijking in dit gebied aangetoond kan worden, een dergelijke ontwikkeling nader afgewogen zal worden tegen de verstedelijkingsmogelijkheid Rijnenburg. De Minister van VROM is in het kader van de behandeling van de Vinex door de Tweede Kamer uitgenodigd tot nader overleg met onder andere het provinciebestuur over de ontwikkelingsrichting Vleuten-De Meern.

Mobiliteitsbeleid. Tussen het rijk en provincie bestaat overeenstemming over de uitgangspunten van het mobiliteitsbeleid, waaronder het locatiebeleid, met als belangrijkste elementen de maximale benutting van A- en B-locaties in het centrum en langs nieuwe en bestaande lijnen van openbaar vervoer. De uitwerking van dit beleid krijgt op provinciaal niveau nader gestalte.

Restrictief beleid. Het restrictief beleid, zoals in Vinex verwoord, heeft betrekking op een beperking van de uitbreiding van het ruimtebeslag van alle stedelijke functies (woningbouw, bedrijfsterreinen en glastuinbouw) in het Groene Hart, het Kromme Rijngebied en een deel van de Utrechtse Heuvelrug. De provincie zou zich in dit kader volgens Vinex met name moeten richten op het Rivierengebied, de Gelderse

Vallei, een deel van de Heuvelrug en het Eemland. De provinciale uitwerking hiervan vindt in deze Overlegnota plaats.

Koersen landelijk gebied. Het rijksbeleid voor het landelijk gebied is vorm gegeven door 'koers'-aanduidingen. Voor grote waterstaatkundige eenheden wordt voor de lange termijn aangegeven in welke richtingen (extensivering, stabilisering dan wel intensivering in concentraties) de ontwikkelingen gewenst worden. In het proefproject 'de Venen' zal nagegaan worden hoe dit methodisch via het streekplan vertaald kan worden naar bestemmingsplannen.

De Vierde nota over de ruimtelijke ordening droeg het Groene Hart, het Rivierengebied en het Internationaal (grootstedelijk) vestigingsmilieu in de Randstad aan als **nadere uitwerkingen** van in de nota geschetste ontwikkelingsperspectieven. Het college zal zich, als betrokken partij, inspannen de inmiddels ontwikkelde ruimtelijke visies op passende wijze te laten doorwerken in ondermeer het nieuwe streekplan en bij zijn dagelijkse beleidsvoering te betrekken. Gezien de betrokkenheid van diverse departementen, is het niet uitgesloten dat in de komende jaren de stimuleringsprojecten (waarvoor de eerste aanzetten zijn gedaan) prioritair behandeld zullen worden, zowel in beleidsmatige als in financiële zin.

De nadere uitwerking **Groene Hart** ontwikkelt een samenhangende ruimtelijke visie ten aanzien van toeristisch-recreatieve voorzieningen, behoud/versterking /ontwikkeling van natuurwaarden, duurzaam landbouwkundig gebruik en instandhouding van landschappelijke openheid. Tijdens de voorbereiding van deze visie en die van de Perspectieverschets RO heeft een wederzijdse beïnvloeding plaatsgevonden, waardoor op dit globale niveau voor het landelijk gebied in West-Utrecht grotendeels overeenstemming bestaat. Nadien zijn gedachten ontwikkeld ter uitvoering van genoemde visie. Voor het Utrechtse zijn in dat kader als stimuleringsprojecten in beeld gekomen De Venen (vooral natuur), Vechtplassengebied (vooral ecologie en waterrecreatie) en Blauwe netwerken (watersportverbindingen).

De nadere uitwerking **Rivierengebied** is vooral gericht op natuur- en toeristisch-recreatieve ontwikkelingen in de uiterwaarden, mede be-

zien in relatie tot het rivierbeheer en de agrarische ontwikkeling in de komgronden. De ruimtelijke visie en de stimuleringsprojecten leggen voor het Utrechtse de nadruk op de Noordoever Nederrijn (vooral natuur) en Bastidesteden (waterfronten van steden langs de rivier).

De nadere uitwerking **Randstad Internationaal** geeft een gezamenlijke visie op de ruimtelijk-economische toekomst van de Randstad in internationaal perspectief. Drie aspecten zijn van belang om aan de ruimtelijke vestigingseisen van het internationale bedrijfsleven tegemoet te komen en zo de concurrentiepositie van de Randstad te verstevigen:

- de bereikbaarheid van de Randstad en binnen de Randstad;
- een kwalitatief hoogwaardig en gevarieerd pakket van bedrijfslocaties;
- een aantrekkelijk woon- en leefmilieu. Ten behoeve van een optimale realisering van het internationale vestigingsmilieu in de Randstad is ten aanzien deze aspecten een aantal acties voorgesteld.

De Vierde Nota heeft tevens projecten opgestart ter ontwikkeling van geïntegreerd gebiedsgericht ruimtelijk- en milieubeleid (**ROM-projecten**). Het ROM-project het **Groene Hart**, en het daaruit voortvloeiende plan van aanpak, is geïntegreerd in de bovengenoemde nadere uitwerking.

Met het ROM-project **Gelderse Vallei** wordt een terugdringing van de milieubelasting tot op het niveau van (toekomstige) normen beoogd, in een streven naar duurzame ontwikkeling van dit gebied en van de landbouw daarbinnen. Mede met het oog op de toeristisch-recreatieve potenties van het gebied wordt gezocht naar vernieuwing/herstel van de landschappelijke en ecologische structuur van het gebied. Op basis van verkennende rapportages (inzake milieuhygiëne, landbouw, natuur/landschap en functieveranderingen) zijn een toekomstvisie en een plan van aanpak in voorbereiding.

Samenwerking tussen Randstadprovincies

De afgelopen jaren is sprake van een steeds verder gaande samenwerking tussen de drie Randstadprovincies. Deze samenwerking komt

tot uiting in diverse bestuurlijke overlegorganen op verschillende beleidsterreinen. Zo is door het Randstadoverleg Ruimtelijke Ordening (RORO, waarin ook de provincie Flevoland participeert) in 1990 de Interprovinciale Verstedelijkingsvisie op de Randstad uitgebracht. Begin 1991 is door Provinciale Staten van de drie Randstadprovincies de gemeenschappelijke regeling Regio Randstad Holland en Utrecht vastgesteld. Hierin is de intentie vastgelegd tot verbreding en intensivering van de bestaande interprovinciale samenwerking in Randstadverband, zowel sectoraal als intersectoraal. In dit kader is het Coördinerend College Randstad (CCR), bestaande uit de colleges van gedeputeerde staten van de Randstadprovincies ingesteld.

Samenwerkende gemeenten

De beleidsontwikkeling door het rijk en de provincie heeft op stadsgewestelijk/regionaal niveau een impuls gegeven aan de betrokken (samenwerkende) gemeenten om een ruimtelijke visie te ontwikkelen. Voor de in het stadsgewest Utrecht samenwerkende gemeenten, verenigd in het Regionaal Beraad Utrecht, voor samenwerkende gemeenten in het Gewest Eemland en voor het Streekverband Zuidoost-Utrecht staat daarbij voor ogen om met een regionale beleidsvisie een expliciete inbreng in de streekplanvoorbereiding te bewerkstelligen. De samenwerking biedt tevens de mogelijkheid om ruimtelijk afgewogen projecten van regio-

nale betekenis gezamenlijk tot uitvoering te brengen. Daarbij kan ook aan een interprovinciale aanpak worden gedacht (zoals bij Veenendaal-Ede).

Het Regionaal Beraad Utrecht bereidt een intergemeentelijk structuurplan voor, het Gewest Eemland en het Streekverband Zuidoost-Utrecht een regionale ruimtelijke structuurvisie. Het ontwikkelingsproces van het nieuwe streekplan biedt de mogelijkheid om tot afstemming van het provinciaal en (inter)gemeentelijk beleid te komen. Daartoe dient met name deze fase van de Overlegnota.

Ten behoeve van de integrale afweging en besluitvorming over de grote woningbouwlocaties in de beide stadsgewesten wordt parallel aan de streekplanvoorbereiding een MER (Milieu-effectrapport) Woningbouwlocaties Streekplan Utrecht voorbereid. Ook de MER-procedure leent zich voor coördinatie en samenwerking in de planvorming van het streekplan en de (inter)gemeentelijke plannen. De intergemeentelijk samenwerking bij de ruimtelijke planvorming heeft naast de genoemde gunstige effecten ook een positieve bestuurlijke component. In de verschillende samenwerkingsprocessen zoals die thans tot stand komen, groeit het besef dat lokale belangen in bundeling een meerwaarde hebben voor zowel de centrum-gemeente(n) als de regio als geheel, bijvoorbeeld op het vlak van het voorzien in goede volkshuisvesting en voldoende werkgelegenheid.

Hoofdstuk 3. Beleidsindicaties

Par. 3.1 omvat een eerste aanzet voor het beleidsmatige antwoord dat het nieuwe streekplan op drie probleemvelden moet gaan geven. Een en ander ligt in het verlengde van de Perspectievenschets RO. In par. 3.2 wordt een nieuwe benadering geïntroduceerd inzake belangrijke planonderdelen die het ontwerp-streekplan zullen structureren en daarin ook een nadere invulling zullen krijgen.

3.1. Hoofdpijnen van beleid

Perspectievenschets RO

In de Perspectievenschets RO zijn globale beleidsindicaties geformuleerd. Als aanknopingspunten voor beleidsbepaling in lange termijn-perspectief zijn daarin vier **hoofdstructuren** te onderscheiden: de landschaps-ecologische structuur, de eco-hydrologische structuur, de verstedelijkingsstructuur en de verkeers- en vervoersstructuur.

Voortbordurend op het gevarieerde patroon van deze hoofdstructuren, is in de Perspectievenschets RO een aantal **uitgangspunten** voor het te voeren ruimtelijk beleid geformuleerd. Deze zijn als volgt samengevat:

- Er is gekozen voor een beleidslijn, waarbij de **ruimtelijke mogelijkheden** binnen de provincie Utrecht **bepalend zijn voor het kunnen honoreren van de behoefte aan nieuwe woningen en extra bedrijfsterreinen en kantoorlocaties** van de toekomstige bevolking. Dit betekent dat niet zonder meer wordt tegemoet gekomen aan de blijvende vestigingsdruk die (voor een groot deel van buitenaf) op deze provincie wordt uitgeoefend. De waarden van landbouw, natuur en landschap en het handhaven van een hoge kwaliteit van woon- en leefmilieu stellen grenzen aan het voortduren van het verstedelijkingsproces. Het laat zich aanzien dat met deze benadering na de eeuwwisseling de noodzaak in beeld komt om een deel van de nieuwe woon- en werkgelegenheid te realiseren in gebieden grenzend aan deze provincie. Daarbij moet in het bijzonder aan de provincie Flevoland,

deels behorend tot de Noordvleugel van de Randstad, worden gedacht.

- Ten aanzien van verdergaande verstedelijking is gekozen voor **concentratie van stedelijke ontwikkelingen in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort**.

Daarmee is aangesloten op de aanwezigheid van een veelheid aan maatschappelijke, culturele en economische activiteiten in deze gebieden. Vernieuwing en uitbreiding houden deze centra van wonen, werken en voorzieningen vitaal, en vergroten de toekomstwaarde van deze gebieden. Tevens draagt dit bij aan de beheersing van de groei van de mobiliteit. Er ontstaan gunstige voorwaarden voor de opbouw van een stadsgewestelijk net van openbaar vervoer en stimulering van fietsgebruik.

De voortgaande versnippering van het landelijk gebied kan worden tegengegaan door een verdergaande **consolidatie van stedelijke ontwikkelingen in gebieden buiten de stadsgewesten**. Hier dienen het behoud en de ontwikkeling van het grondgebruik alsmede van de landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten centraal te staan. De ruimte voor nieuwe verstedelijking kent hier beperkingen.

Daarom zal in toenemende mate aandacht geschonken moeten worden aan stads- en dorpsvernieuwing en afronding van reeds bestaande structuren. Daarmee zal het niet in alle gevallen mogelijk zijn de huidige lokale verzorgingssituatie te handhaven. Mede hierom is het van groot belang dat de **regionale opvangkernen** hun verzorgende functie voor het omliggende gebied kunnen continueren.

- Uit een oogpunt van duurzaamheid en verscheidenheid wordt ervoor gekozen de **afwisseling tussen stedelijk en landelijk gebied** in de provincie als geheel te handhaven en te versterken. Maar ook binnen het stedelijk gebied dient de identiteit van de verschillende kernen (woonmilieu's) tot uitdrukking te komen. De belevingswaarde en gebruikswaarde van het landelijk gebied vraagt om duidelijke structurering en versterking van de contrastwerking.

De hiervoor genoemde hoofdstructuren en uitgangspunten voor beleid uit de Perspectieverschets RO hebben uiteraard betekenis voor de hoofdlijnen van het nieuwe ruimtelijk beleid ten aanzien van de **belangrijkste probleemvelden**:

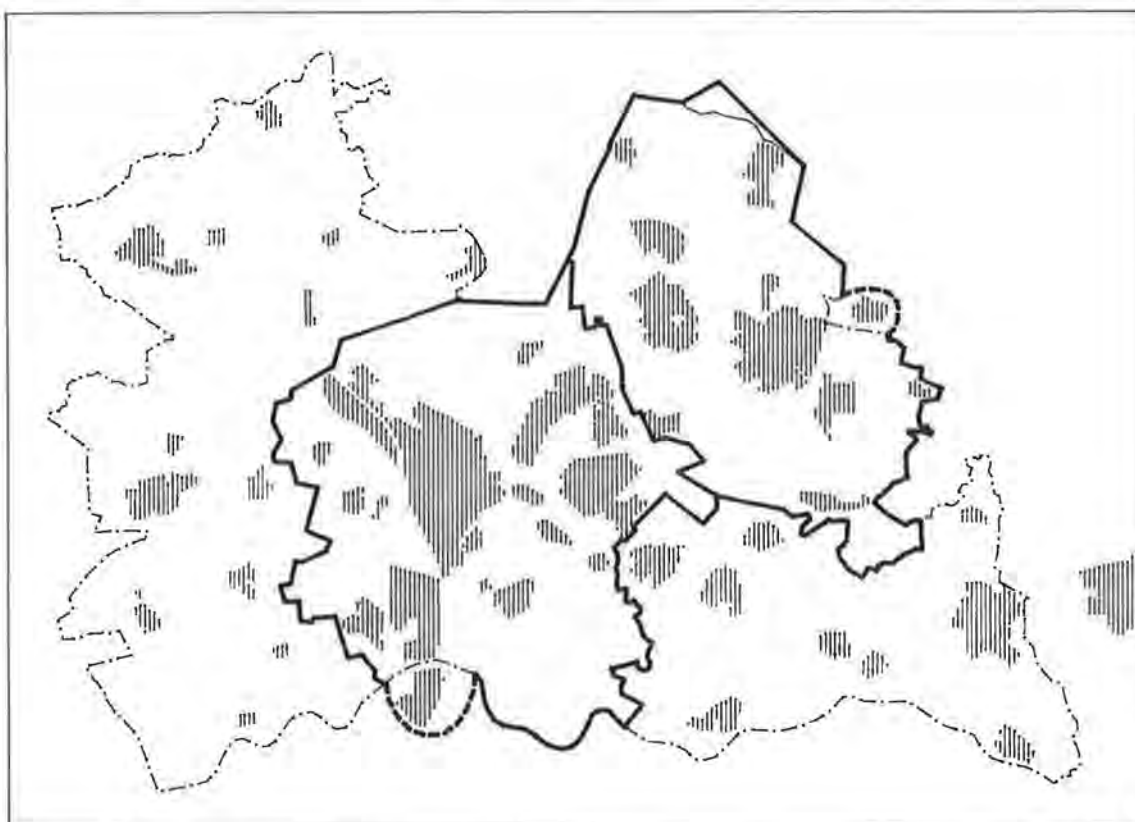
- verstedelijking en mobiliteit in stadsgewesten;
- terughoudendheid met stedelijke invloeden in het landelijk gebied;
- ontwikkeling van het landelijk gebied;

Verstedelijking en mobiliteit in stadsgewesten

Op basis van de maatschappelijke ontwikkelingen en de sectorale claims, blijkt dat in de periode tot 2005 nog een aanzienlijke bouwopgave ligt. Buiten de naar huidig inzicht geschatte restcapaciteiten voor wonen en werken, dienen nieuwe locaties gezocht te worden voor ongeveer 45.000 woningen en ongeveer 530 ha. bruto bedrijfsterrein.

Uitgegaan wordt van de, in het Beleidsprogramma 1991-1995 opgenomen, beleidslijn dat stedelijke ontwikkelingen zoveel mogelijk worden geconcentreerd in de beide stadsgewesten (zie voor de functionele afbakening daarvan afbeelding 1). Teneinde voldoende draagvlak te creëren en ook op langere termijn te behouden voor infrastructurele en andere voorzieningen, worden de nieuwe locaties met nadruk gezocht in en nabij de centrale steden Utrecht en Amersfoort. Daarbij dienen de ruimtelijk-structurerende landschappelijke eenheden (zoals Groene Hart, Kromme Rijngebied, Heuvelrug, Vallei en Eemland), landbouwkundig

Atbeelding 1

FUNCTIONELE AFBAKENING STADSGEWESTEN

kansrijke gebieden alsmede bufferzones te worden ontzien. Hierin past een ruimtelijk gescheiden ontwikkeling van de twee stadsgewesten Utrecht en Amersfoort. Het patroon van verstedelijking wordt verder mede bepaald door de aanwezige of nieuw te ontwikkelen infrastructurele voorzieningen, met name voor openbaar vervoer en fiets. Daarmee vormen bereikbaarheid en nabijheid belangrijke locatiecriteria.

Verstedelijking dient vergezeld te gaan van verdere realisering van de **Randstadgroenstructuur**. Onderzocht dient te worden of voorzieningen in het kader van de Randstadgroenstructuur via de exploitatie-opzet gekoppeld kunnen worden aan verstedelijkingslocaties in de stadsgewesten. Ook kan binnen de stadsgewesten worden gedacht aan aanleg van bos- en recreatieterreinen in combinatie met een economische drager, zoals een stedelijke voorziening met hoogwaardig karakter, draagkrachtige recreatieve voorzieningen, ontgronding of afvalstort, uiteraard onder duidelijke voorwaarden.

Op deze wijze ontstaat een ruimtelijke opbouw rond Utrecht en Amersfoort, die kan worden aangemerkt als een **geconcentreerde stadsgewestelijke structuur**.

Het ambitieniveau van het **stadsgewest Utrecht**, nadrukkelijk onderdeel van het internationale vestigingsmilieu van de Randstad, laat verstedelijking van grote omvang toe. Zwaartepunten daarin zijn gelegd bij ontwikkelingen in westelijke en zuidelijke richting, vooral op het grondgebied van de gemeenten Vleuten-De Meern, Nieuwegein en Houten, ondersteund door investeringen in een stadsgewestelijk net van openbaar vervoer. Deze ontwikkelingsrichtingen zijn in hoofdstuk 4 nader ingevuld.

Het stadsgewest Amersfoort heeft een ambitieniveau van een andere orde. Gelet op de waarden van het omliggende landelijk gebied, zijn de ruimtelijke mogelijkheden voor verstedelijking hier ook meer beperkt van omvang. Een zwaartepunt is gelegen bij ontwikkelingen op het grondgebied van de gemeente Amersfoort. Ook deze ruimtelijke mogelijkheden zijn in hoofdstuk 4 verder uitgewerkt.

In het stadsgewest Utrecht dienen bovendien extra opvangmogelijkheden te worden gecreëerd voor dat deel van de verstedelijkingsbehoefte uit Zuidoost- en West-Utrecht waar-

aan, door ruimtelijke beperkingen, geen plaats kan worden geboden. In deze gebiedsdelen wordt immers een terughoudend beleid voorgestaan ten aanzien van verdere verstedelijking. Inbreiding of afronding zal in veel gevallen nog wel toelaatbaar kunnen zijn. De opvangfunctie van de regionale verzorgingskernen Woerden, De Ronde Venen en Veenendaal, dient zo veel mogelijk te worden gecontinueerd. Wel zal hun ligging in het Groene Hart of op de rand van de Heuvelrug en Vallei op langere termijn (vooral na de streekplanperiode) grenzen stellen aan de inpasbaarheid van verdere verstedelijking.

Binnen genoemde verstedelijkingsrichtingen die in de Perspectievenschets RO voor de beide stadsgewesten zijn vastgelegd, kan het grootste deel van de extra ruimtebehoefte van de provincie tot het jaar 2005 worden gerealiseerd. Handhaving van de bovenstaand beschreven uitgangspunten inzake waarden van natuur en landschap, landbouw, bufferzones en Randstadgroenstructuur, staat voorop. Hierdoor kan een deel van de in hoofdstuk 2 aangegeven planningsopgave voor wonen en werken binnen de beide stadsgewesten geen ruimtelijke invulling krijgen. De reeds in de Perspectievenschets RO aangegeven noodzaak tot realisering van nieuwe woon- en werkgelegenheid in gebieden grenzend aan de provincie, is derhalve binnen de streekplanperiode nadrukkelijk aan de orde. Gezien de blijvende vestigingsdruk van buitenaf op de provincie Utrecht, de samenhang binnen de gehele Randstad en de rol die een deel van de provincie Flevoland daarin vervult of nog kan vervullen, gaan hierbij de gedachten bovenal uit naar **Zuidelijk Flevoland**. De reeds nu bestaande relaties tussen het oude en het nieuwe land kunnen aldus over een relatief korte afstand sterk geïntensiveerd worden, en richten zich op het gehele noordelijke deel van de Randstad. Uiteraard dient hierbij niet gedacht te worden aan realisering van alleen woningen of bedrijfsterreinen. Uit oogpunt van mobiliteitsbeleid en zorgvuldige opbouw van ruimtelijke en sociale structuren, is het noodzakelijk een dergelijke taakstelling te betrekken op een totaalpakket van woningbouw, werkgelegenheid, infrastructuur en andere voorzieningen. Zo dienen doortrekking van de rijksweg A27 naar rijksweg A6 (bij Almere) en een hoogwaardige openbaar vervoersverbinding over

de Stichtse Brug gezien te worden als een noodzakelijke voorwaarde om het oude en het nieuwe land sterker op elkaar te betrekken. Met het oog op het tijdig kunnen beschikken over operationele bouwcapaciteiten, zullen de voorbereidingen voor deze optie-Flevoland op korte termijn worden gestart door overleg met het provinciaal bestuur van Flevoland.

Uiteraard verdient de komende planperiode niet alleen de nieuw te ontwikkelen verstedelijking aandacht. De **bestaande** woningvoorraad en de huidige gebieden van werkgelegenheid zullen zorgvuldig beheerd en aan de tijd aangepast moeten worden. Bij grootschalige projecten die gericht zijn op stedelijke herstructurering en herinrichting, zal de woon- en verblijfsfunctie voldoende aan bod moeten komen. Toenemende parkeerdruk en sociaal-onveilige routes doen afbreuk aan het woon- en leefmilieu van de binnenstad en omliggende wijken. Daarom zal ook in de centrale stadsdelen in voldoende mate voor verscheidenheid van woonmilieus moeten worden gezorgd. De woning- en woonomgevingskwaliteit in de na-oorlogse wijken staat door ondermeer sociale ontmenging onder zware druk. Woningverbeteringsprojecten en ingrepen ten behoeve van verhoging van de (stedebouwkundige) kwaliteit van de woonomgeving zijn hier eveneens onontbeerlijk. (Her)inrichtings- en beheerskwesties komen steeds meer naar voren.

Een van de argumenten voor een concentratie van stedelijke ontwikkelingen in de beide stadsgewesten is gelegen in de **geleiding van de mobiliteit**. Het localiseren van nieuwe woon- en werkgelegenheid, voorzieningen en dergelijke binnen het stadsgewest biedt immers meer kansen op het beperkt kunnen houden van woon-/werk-/winkel-/school-afstanden. Daardoor kan het gebruik van het openbaar vervoer en van de fiets worden bevorderd. Binnen de stadsgewesten is er steeds meer sprake van kris-krasbewegingen tussen verschillende centra. Een veelheid van verplaatsingsmotieven speelt daarbij een rol. Bij de verdere ontwikkeling van het openbaar vervoer zal de invulling daarvan vooral bepaald worden door de vervoersvraag op een bepaald traject. Op de knooppunten van het openbaar vervoer kan verdichting en vervlechting van

functies (wonen, voorzieningen, werken) plaatsvinden.

In het stadsgewest Utrecht wordt gestreefd naar een hoogwaardig netwerk met als basis een sneltram in oostelijke (Uithof-Rijnsweerd), westelijke (Vleuten-De Meern) en zuidelijke richting (Nieuwegein-IJsselstein). Dit sluit aan op de zwaartepunten in de verdere ontwikkeling van het stadsgewest. Daarop aanvullend is een stelsel van (snel-)busverbindingen tussen alle belangrijke woon- en werkcentra en voorzieningen uiteraard onmisbaar. In het stadsgewest Amersfoort ontbreekt het noodzakelijke draagvlak voor investeringen in een sneltramsysteem. Daar zal een systeem van buslijnen verder ontwikkeld moeten worden.

De inrichting van het stedelijk gebied moet hierop zijn afgestemd. Voor het verplaatsingsgedrag over korte afstanden dient het gebruik van de fiets bevorderd te worden, onder meer door directe, veilige en aantrekkelijke fietsroutes en aanvullende voorzieningen (stallingsmogelijkheden en dergelijke). Bij de verdere verstedelijking zullen de barrières voor de fiets, gevormd door de overige infrastructuur, minimaal moeten zijn. Daarbij moet ook aandacht worden geschonken aan aspecten van sociale veiligheid.

Het mobiliteitsvraagstuk is niet alleen door ruimtelijke maatregelen op te lossen. Een complex van factoren is hierbij in het geding. Een en ander zal in het provinciaal verkeers- en vervoersplan in samenhang worden behandeld.

Terughoudendheid met stedelijke invloeden in het landelijk gebied

De concentratie van stedelijke ontwikkelingen in de beide stadsgewesten is verder niet goed denkbaar zonder het **spiegelbeeld** van terughoudendheid op dit punt in het landelijk gebied. Dit betekent niet dat daarmee elke dynamiek wordt uitgesloten. In het algemeen beschikken de meeste kernen in Zuidoost- en West-Utrecht nog over een tamelijk ruime restcapaciteit voor wonen en werken op grond van het streekplan 1986. Gelet op de berekende behoefte in deze deelgebieden zullen dan ook slechts in beperkte mate nieuwe locaties in deze gebieden hoeven te worden gezocht. In het deelgebied Zuidoost-Utrecht zal evenwel voor de regionale verzorgingskern Veenendaal

een aanvullende verstedelijkingmogelijkheid moeten worden gezocht. In het kader van de voorbereiding van de interprovinciale structuurvisie voor de grensregio Ede-Veenendaal worden thans door provincies en gemeenten gezamenlijk alternatieve mogelijkheden onderzocht.

In beginsel zal voor de gebieden buiten de stadsgewesten een terughoudend beleid ten aanzien van verdere verstedelijking van kernen worden gevoerd. Dit betekent dat uitbreiding van kernen hier nog slechts zeer beperkt of in het geheel niet mogelijk zal kunnen zijn. Inbreidings- en afrondingsmogelijkheden zullen meestal nog wel toelaatbaar zijn, tenzij waarden van landbouw, natuur en landschap en/of recreatie zich ook hiertegen verzetten.

Meer aandacht moet worden besteed aan **stads- en dorpsvernieuwing** in deze gebieden. De lokale verzorgingssituatie zal, gelet op de voortgaande schaalvergrotingstendens, in sommige gevallen onder druk komen te staan. Geprobeerd zal moeten worden om de huidige lokale verzorgingssituatie, van zowel de 'verzorgende' als de recreatieve voorzieningen, zoveel mogelijk in stand te houden. Dit is echter niet in alle gevallen mogelijk. Mede daarom is het van groot belang dat in de regionale opvangkernen een concentratie van verzorgende voorzieningen plaatsvindt die voor de bewoners van de kleine kernen gemakkelijk bereikbaar zijn. Overigens zal vanuit het landelijk gebied ook sprake zijn van een toenemende maatschappelijke oriëntatie op de centrale voorzieningen in de stadsgewesten. De bereikbaarheid daarvan is derhalve eveneens van belang.

Met de keuze voor concentratie van stedelijke ontwikkelingen in de beide stadsgewesten wordt tenslotte een voortschrijdende versnippering van het landelijk gebied voorkomen. Daarmee wordt een ruimtelijk beleid, dat inzet op **behoud en versterking van de hoofd-functies landbouw en natuur in het landelijk gebied** beter mogelijk. Tegelijk zal de recreatieve druk op het buitengebied moeten worden verminderd door dichtbij de woonomgeving nieuwe voorzieningen op dit terrein te creëren. De contrastwerking tussen stedelijk en landelijk gebied komt daardoor beter tot uitdrukking.

Overigens wordt ten aanzien van zwakkere economische functies (zoals natuur en land-

schap en bosbouw) onderzocht hoe gekomen kan worden tot een wettelijk onderbouwde compensatie-plicht voor verloren gegane waarden.

Ontwikkeling van het landelijk gebied

De ontwikkelingsmogelijkheden van het landelijk gebied hangen voor een belangrijk deel samen met de toekomst(-verwachtingen) van de landbouw. Met ruim 70.000 ha. agrarische cultuurgrond beheren de agrarisch ondernemers een aanzienlijk deel van het landelijk gebied. De ontwikkeling in de veehouderij (in deze provincie de grootste bedrijfstak), namelijk bedrijfsvergroting en extensivering, staat onder grote druk. De ruimte die voor verdere verstedelijking (wonen, voorzieningen, werken, verkeer) tot het jaar 2005 nodig is, bedraagt ruim 4.000 ha., waarvan ongeveer de helft reeds in eerdere (ontwerp-)plannen is vastgelegd. Ook vanuit andere sectoren liggen **claims** op functieverandering in het landelijk gebied.

Randstadgroenstructuur, recreatievoorzieningen, natuurverbetering en -ontwikkeling, bosbouw en ontgrondingen lijken tot het jaar 2005 zo'n 6 à 7.000 ha. voor verdere ontwikkelingen nodig te hebben. Slechts een zeer gering deel van deze claims kan op andere dan op agrarische gronden worden gerealiseerd. Al met al dus een claim van ruim 10.000 ha. op landbouwgebieden. Dit betekent dat in de streekplanperiode ongeveer 14% van het areaal aan vooral de veehouderij onttrokken dient te worden.

De gemiddelde bedrijfsbeëindiging in de landbouw in Utrecht bedraagt 2 à 3% per jaar. Uitgaande van thans 4.000 bedrijven in de veehouderij en van de veronderstelling dat het kleinere bedrijven zijn die verdwijnen, zou er in dezelfde periode 12.000 tot 15.000 ha. beschikbaar komen.

In relatie tot bovenstaande claims lijkt er dus geen probleem. Echter, er is dan nog geen rekening gehouden met de gewenste **bedrijfsvergroting** in de veehouderij. Uitgaande van de uit agrarisch oogpunt gewenste vergroting van de gemiddelde bedrijfsgrootte tot ongeveer 35 ha. in het jaar 2005, kent de landbouw zelf ook een claim van zo'n 20 à 25.000 ha.

De economisch sterke functies zijn in staat het

proces van bedrijfsbeëindiging in de landbouw te versnellen op plaatsen waar dat langs natuurlijke weg niet zou plaatsvinden. De zwakke (veelal groene) functies zijn juist sterk afhankelijk van de 'natuurlijke' bedrijfsbeëindiging. De keuze-mogelijkheden bij de ruimtelijke planning en de sturingsmogelijkheden van de provincie hierin zijn derhalve niet zo erg groot. Toch lijkt het juist te bezien via welke ingangen keuzes gemaakt kunnen worden tussen de aanwezige landbouwfunctie en mogelijke nieuwe functies. Onderstaand worden de volgende ingangen belicht: zonerings-, duurzaamheids- en landschapstypen.

In het nieuwe streekplan zal uiteindelijk een antwoord moeten komen op de vraag op welke plaatsen landbouw, natuur en recreatie goed kunnen functioneren. In par 4.2 wordt daartoe een eerste aanzet gegeven.

Zonerings-

Sommige functies verdragen elkaars nabijheid, andere functies volstrekt niet. Functies met een intensief gebruik zoals wonen, werken en intensieve vormen van recreatie, zijn meestal sterk en kunnen direct naast elkaar (in grotere of kleinere eenheden) of gemengd plaatsvinden. Ook functies die meer extensief zijn kunnen naast elkaar voortbestaan of zelfs verweven zijn, zoals bosbouw, bepaalde vormen van natuur en extensieve recreatie. Naast gelijke **gebruiksintensiteit** is gelijkheid in **dynamiek** een voorwaarde voor het duurzaam naast elkaar kunnen voortbestaan van verschillende functies.

In het algemeen kan gesteld worden dat de inrichtingsmaatregelen die voor de verschillende functies nodig zijn, efficiënter zijn naarmate de functies zijn geconcentreerd in grotere eenheden. Evenals het concentreren van verstedelijking in stadsgewesten voordelen heeft, zou zo ook in het landelijk gebied gestreefd moeten worden naar concentratie in **grotere eenheden**. Dit vereist in sommige delen van de provincie een verschuiving of een selectieve inzet van instrumentarium. Plaatselijk kan dit weerstanden oproepen, maar uiteindelijk zal een duurzame kwaliteit ontstaan.

Duurzaamheid wordt ook bevorderd door de (van elkaar gescheiden) grotere eenheden te zonereren van meer naar minder extensief gebruik. Binnen de stedelijke invloedssfeer zullen recreatie- en tuinbouwfuncties een zekere prioriteit genieten, boven landbouw en natuur.

Naarmate de afstand tot de stedelijke functie groter wordt, zal natuur meer prioriteit genieten en zijn ook grotere beheerbare eenheden realiseerbaar.

Duurzaamheid

Wanneer zich keuze-mogelijkheden voordoen, is naast zonerings- (ligging van functies ten opzichte van elkaar) ook duurzaamheid van een functie zelf in het betreffende gebied van belang. Duurzaamheid kan bevorderd worden door adequate **inrichting** van een gebied. Zo kan in het algemeen in gebieden waar landinrichting heeft plaats gevonden of plaats vindt en de produktie-omstandigheden voor de landbouw zijn/worden aangepast, de landbouw duurzaam functioneren. Ook zijn er gebieden waar van oorsprong een dermate goede situatie heerst (zoals in het Kromme Rijngebied) dat de landbouw zich daar op een zeer flexibele wijze kan ontwikkelen. Andersom is het denkbaar dat in gebieden waar de omstandigheden verre van optimaal zijn (bijvoorbeeld in gebieden waar het peilbeheer grote problemen oplevert voor het landbouwkundig gebruik), de landbouw op 'natuurlijke' wijze plaats maakt voor andere (medegebruiks-) functies. Voor het voortbestaan van natuurgebieden is het eveneens van belang dat de omstandigheden (bijvoorbeeld waterkwaliteit en -kwantiteit, ecologische relaties) een duurzame en beheerbare situatie garanderen. Duurzaamheid hangt uiteraard ook samen met de eerder genoemde zonerings- en beperking van negatieve randeffecten. Zo zal een natuurgebied direct grenzend aan de stad in het algemeen niet duurzaam zijn.

Landschapstypen

Een derde invalshoek op basis waarvan keuzes gemaakt kunnen worden, is die van de landschapstypen. Het landschap stelt een aantal voorwaarden aan het huidige gebruik, de ontwikkeling daarin of functieverandering. Uitgaande van een **strategie** (behoud of ontwikkeling) ten aanzien van een bepaald landschapstype, is te beoordelen of een zekere ruimtelijke functieverandering of -verschuiving als passend in het landschappelijk functioneren kan worden aangemerkt.

Zo kan bij de Utrechtse Heuvelrug gedacht worden aan een behoudsstrategie, waarbinnen functies met een "ruimtelijk-verdicht" karakter als passend worden aangemerkt. Daarentegen

kan voor de weidegebieden een ontwikkelingsstrategie worden gevolgd, waarbij het open karakter richtinggevend is.

3.2. Nieuwe benaderingswijze

Het streekplan vormt een uitvoeringskader, Integratiekader en toetsingskader voor het ruimtelijk beleid op provinciaal niveau. Om het daarin verwoorde beleid te realiseren, moeten handvatten worden geboden voor de toepassing van de bevoegdheden van het provinciaal bestuur.

De in par. 3.1 gegeven indicaties liggen in het verlengde van de Perspectievenschets RO, maar wijken op onderdelen af van beleidslijnen die in het streekplan 1986 zijn opgenomen. In het licht van de ambities met verstedelijking in geconcentreerde stadsgewesten en terughoudendheid daarbuiten, zal een nieuwe benaderingswijze van het vraagstuk rond **verstedelijking van kernen** nodig zijn. Om adequaat op ontwikkelingen en functie-verschuivingen in het landelijk gebied in te kunnen spelen, lijkt het nuttig ook de **functie-indeling van het landelijk gebied** nog eens onder de loep te nemen. De **plankaart** bij een streekplan behoort enerzijds duidelijkheid te bieden (waar mogelijk) en de toegankelijkheid van het streekplan te vergroten, en anderzijds recht te doen aan de in de streekplantekst aangegeven nuances en onzekerheden. Op dit vlak zijn nieuwe inzichten ontwikkeld.

Bovengenoemde drie belangrijke kenmerken van het nieuwe streekplan zijn onderstaand in methodische zin beschreven, en representeren een nieuwe benaderingswijze.

Ambities met en randvoorwaarden aan verstedelijking van kernen

Sinds 1975 staat in het provinciaal beleid inzake verstedelijking in het algemeen de behoefte centraal. De ruimtelijke verstedelijkingsmogelijkheden waren uiteraard onderhevig aan beperkingen van technische, economische en financiële aard. Ook randvoorwaarden inzake landbouw, natuur, landschap en stedenbouw stelden beperkingen aan de verstedelijking, en hadden veelal betrekking op de lokale situatie en in mindere mate een regionale strekking. In de Perspectievenschets RO is duidelijk aan-

gekondigd dat hierin een verschuiving zal moeten optreden, wil enerzijds de ambitie met stadsgewesten worden waargemaakt en anderzijds de consolidatie-gedachte ten aanzien van verstedelijking in het landelijk gebied vorm krijgen, zeker in het licht van de mobiliteitsproblematiek. De **ruimtelijke mogelijkheden**, en daaraan onderbouwend de **regionale differentiatie**, zullen bepalend zijn voor het nieuwe streekplan. Daarbij zal betrokken worden het groeiend besef dat op ieder bestuurlijk niveau niet meer geregeld dient te worden dan noodzakelijk binnen de aldaar liggende bevoegdheden.

Het nieuwe streekplan zal de behoeften aan woningen en bedrijfs- en kantoorterrein zichtbaar maken, maar deze behoefte is niet automatisch de planningsopgave. De **planningsopgave** ontstaat na een bredere afweging, waarbij vooral **ambitieniveau's** (taakstellingen of consolidatie) en **regionale waarden** worden betrokken. De taakstellingen en consolidatie-gedachten zijn, in het verlengde van het rijksbeleid en de Perspectievenschets RO, in par. 3.1 van de Overlegnota omschreven en onderbouwd. Daarbij gaat het vooral om de provinciale visie op het gewenste functioneren van de stadsgewesten en de meer landelijke regio's binnen de provincie Utrecht. De concrete uitwerking daarvan naar alle kernen van de provincie Utrecht kan uiteraard eerst in het ontwerp-streekplan plaatsvinden, waar met recente gegevens een meer gedetailleerde afweging plaatsvindt. Wel is nu op voorhand duidelijk dat randvoorwaarden zodanig zullen worden omschreven dat enerzijds de ambities doorklinken en anderzijds geen al te zeer plaatselijke waarden erbij worden betrokken. De randvoorwaarden zullen betrekking hebben op waarden met regionale betekenis. Te denken valt aan onderdelen van de Randstandgroenstructuur, de (hydrologische) waarden van de Heuvelrug en de flanken daarvan, het open karakter van het Eemland, de landinrichting en bufferzone Noorderpark, en de lintbebouwing in de Lopikerwaard. Uit deze voorbeelden mag duidelijk blijken dat de bedoelde regionale waarden een zelfstandige plaats in het nieuwe streekplan zullen krijgen, en niet slechts als randvoorwaarde aan de verstedelijkingsparagraaf worden gekoppeld.

Naast het uitvoeringskader (de plannende kant)

verdient ook het **toetsingskader** (de toezicht-houdende kant) aandacht. Het nieuwe streekplan zal door het provinciaal bestuur worden gehanteerd bij de uitoefening van de goedkeuringsbevoegdheid, en dient daar dan ook op toegesneden te zijn. Het zij nogmaals gesteld, de gemeentelijke belangenafweging kan alleen dan op voorhand opzij worden gezet, indien daarmee een hoger belang wordt gediend. Met inachtneming van het vorenstaande en met de huidige restcapaciteiten, dient per kern het beleid zo concreet mogelijk te worden geformuleerd, waarbij primair moet worden uitgegaan van het toekomstige ruimtebeslag. De te formuleren ambitieniveaus voor de onderscheiden gebiedsdelen kunnen voor de daarin gelegen kernen worden vertaald in termen als **inbreiding, afronding en uitbreiding**. Op deze wijze wordt ook de bestaande bebouwde omgeving als uitgangspunt gehanteerd voor de verdere ontwikkeling van de kernen.

Voor de woningbouw kan een en ander als volgt worden uitgewerkt (zie ook afbeelding 2) na realisering van de bestaande restcapaciteiten.

Daar waar consolidatie wordt nagestreefd - hetgeen ook kan gelden voor bepaalde kernen binnen de stadsgewesten - moet worden gedacht aan inbreiding dan wel aan inbreiding en afronding. In die gevallen wordt het accent gelegd op het benutten van locaties binnen of nagenoeg binnen bestaand stads- en dorpsgebied. Van inbreiding is sprake indien de omtrek van de nieuwe bebouwing voor ongeveer 75 tot 100% grenst aan de bestaande stedelijke bebouwing van de betrokken kern, bij afronding 50 tot 75% en bij uitbreiding minder dan 50%. Het overschrijden van duidelijk herkenbare grenzen van enige importantie is in alle gevallen als een uitbreiding te beschouwen. Door hantering van de begrippen inbreiding en afronding zal in veel gevallen niet alleen de **situering** van de verdere stedelijke ontwikkeling zijn vastgelegd, maar ook de **omvang** in ruimtelijke zin. Dit geldt in ieder geval voor die kernen waar slechts inbreiding wenselijk wordt geacht. Naar mag worden aangenomen zijn de inbreidingsmogelijkheden van de betrokken kernen niet zodanig omvangrijk, dat de bevolkingsontwikkeling gaat uitstijgen boven de aangegeven kwantitatieve begrenzing. Daar waar afronding of uitbreiding wordt voorgestaan, zal moeten worden gezien in hoeverre

bovenlocale belangen ertoe noodzaken de "vrije" keuze van gemeentebesturen te beperken door in het streekplan ruimtelijke grenzen aan te geven of op voorhand reeds concrete locaties vast te leggen.

Voor de kernen die door het ontbreken van een begrenzing, welke vanuit het bovenlocale belang is te beargumenteren, zodanig kunnen groeien dat zulks niet in overeenstemming is met het bescheiden stedelijke ambitieniveau van het betrokken gebied, zal een kwantitatieve bovengrens moeten worden geformuleerd. Als criterium hiervoor kan worden gehanteerd "handhaving huidig inwonertal". Hiermee is de stedelijke uitbreiding gelimiteerd.

Voor bedrijfs- en kantoorvestiging (zie ook afbeelding 3) kan een soortgelijke benadering worden gekozen. Wel lijkt het juist om in kernen waar een terughoudend beleid geldt, toch mogelijkheden voor afrondende (en zelfs uitbreidende) bebouwing open te laten voor werkgelegenheid. Dit houdt verband met het streven om in dergelijke kernen ruimte te bieden voor processen van stads- en dorpsvernieuwing zonder dat dit tot verlies van werkgelegenheid in zo'n kern behoeft te leiden. Uiteraard dient bij invulling van deze potentiële ruimte een ruimtelijke en functionele afweging nog plaats te vinden, en staat voorop dat dit dient te geschieden aansluitend aan een bestaand bedrijfsterrein teneinde ongewenste situaties in de woonomgeving te vermijden.

Functie-indeling landelijk gebied

Belangrijke keuzecriteria met betrekking tot het landelijk gebied zijn omschreven in par. 3.1. Daaruit blijkt dat het eenvoudigweg toedelen van functies (landbouw, recreatie, natuur, bosbouw) aan delen van het landelijk gebied geen recht (meer) doet aan de **meervoudigheid** van het gebruik van dergelijke gebieden. Zo vervullen landbouwgebieden die liggen in delen van de ecologische hoofdstructuur een rol inzake behoud of zelfs ontwikkeling van natuurlijke kwaliteiten. Natuurgebieden kunnen soms ruimte bieden aan extensieve vormen van recreatie. Uiteraard zijn er veel gebieden met een hoofdfunctie, maar dat sluit niet altijd uit dat het gewenst kan zijn ander gebruik of andere kwaliteiten ruimte voor bescherming of zelfs ontwikkeling te bieden. Dit hoeft niet belemmerend te zijn voor de hoofdfunctie, als de

Afb. 2

CRITERIA WONINGBOUW LOCATIES	potentieel ruimtebeslag t.o.v. kern	ruimtelijk begrenzing gebaseerd op	kwantitatieve begrenzing
West. Weidegebied Vechtplassengebied Kromme Rijngebied	inbreiding	bestaand stads- of dorpsgebied	(max. gelijk- blijvend in- woneraantal)
Heuvelrug	inbreiding afroning	waarden met regionale betekenis	gelijkblijvend inwoneraantal
Valleigebied Eemland	inbreiding afroning uitbreiding	waarden met regionale betekenis	gelijkblijvend inwoneraantal (danwel beperkt aandeel plan- ningsopgave)
Regionale ver- zorgingskernen	inbreiding afroning uitbreiding	waarden met regionale betekenis	plannings- opgave opvangkern
Stadsgewesten Utrecht en Amersfoort	uitbreiding afroning inbreiding	geconcentreerd stadsgewest functioneel) en waarden met regionale betekenis	plannings- opgave stadsgewest

Afb. 3

CRITERIA KANTOOR-EN BEDRIJFSTERREINEN	potentieel ruimtebeslag tov. kern	ruimtelijke begrenzing gebaseerd op	functionele begrenzing
West. Weidegebied Vechtplassengebied Kromme Rijngebied	in/aansluitend bij bestaand bedrijfsterrein: inbreiding, afroning, uitbreiding	waarden met regionale betekenis	tbv. sanering en kleinschalige uitbreiding van locaal gevestig- de bedrijven met locale functie
Heuvelrug	idem	idem	idem, en nieuwvestiging van bedrijven met locale functie
Valleigebied Eemland	inbreiding, afroning, uitbreiding	idem	idem
Regionale verzor- gingskernen	idem	idem	tbv. opvang van grootschalige sanerings- en uitbreidings- behoefte in de regio; vestiging van bedrijven met locale en regionale functie (bovendien in Veenendaal en Woerden bedr. voor distributie en handel)
Stadsgewesten Utrecht en Amersfoort	idem	geconcentreerd stadsgewest, waarden met regionale betekenis	tbv. sanerings- en uitbreidings- behoefte in de provincie; nieuwvestiging van bedrijven met locale, regio- nale en (inter)natio- nale functie

geaardheid van dat andere gebruik of van die andere kwaliteit maar niet te zeer afwijkt. Een belangrijke graadmeter voor gelijke geaardheid is de mate van gebruikintensiteit (cultuurdruk) en de daarmee samenhangende dynamiek.

Een indeling als in afbeelding 4 is te maken voor de functies binnen het landelijk gebied, waarbij uitdrukking wordt gegeven aan de mate van cultuurdruk en dynamiek. In deze figuur is de lengte van de horizontale lijnen een maat voor de mogelijkheid om een dergelijke functie te combineren met andere functies. De verticale scheidelijnen zijn soms getrokken tussen die functies welke elkaar in principe uitsluiten (bijvoorbeeld natuurmonumenten en intensieve veehouderij, of slootvegetaties/houtwallen en volkstuinten) maar zijn in enkele gevallen ook wel voor discussie vatbaar. Het aantal verticale lijnen bepaalt de differentiatie en mate van detaillering waarin een en ander wordt gepresenteerd.

Het voornemen is om de **aanduidingen** "Landelijk Gebied I tot en met "Landelijk Gebied V" te hanteren op de plankaart van het nieuwe streekplan. Deze aanduidingen moeten nog beleidsmatig worden ingevuld. Ze zullen recht moeten doen aan het meervoudig gebruik in landelijke gebiedsdelen. De nieuwe aanduidingen komen in de plaats van de functies A, Ar, B, An, Bn, N en Nb. Deze nieuwe indeling maakt tot op zekere hoogte een ontwikkeling in gebruik ten opzichte van de feitelijke, huidige situatie beleidsmatige mogelijk, hetzij richting natuur hetzij richting intensievere vormen van gebruik. Daarmee wordt een opening geboden voor ontwikkelingskansen van functies, als de gebruikintensiteit niet te sterk toe of afneemt. Een en ander gaat dan niet ten laste van functies in de directe omgeving. In wezen bestond die mogelijkheid in het streekplan 1986 ook, maar minder expliciet dan in de nu voorgestelde kaartaanduidingen. Evenals in het streekplan 1986 zal ook in het nieuwe streekplan de streekplantekst voor de verschillende gebiedsdelen richting gevend zijn voor dit verschuiven van functies binnen een kaartaanduiding. Zoals al gesteld, zijn de verticale lijnen voor discussie vatbaar. Er zijn altijd gebruiksvormen die door de kaartaanduidingen heen lopen, en in bepaalde regio's zal dan ook een aaneenschakeling van opvolgende kaartaanduidingen (van I naar V of andersom) op de kaart verschijnen. Bijvoorbeeld vanuit de stad Utrecht rich-

ting Nieuwkoop of richting Loosdrecht ontstaat een **zonering** van meer intensieve naar meer extensieve functies en dus van Landelijk Gebied I naar Landelijk Gebied V. In de Perspectievenschets RO is dit al aangegeven op de pagina's 28/29 (zij het met andere indeling van kaartaanduidingen) en nog duidelijker op pagina 42. Een dergelijke zoneringsgedachte voorkomt al te grote "grensconflicten" tussen gebruiksvormen in de vorm van bijvoorbeeld wederzijdse hinder door verkeer, geluid, stank, waterkwantiteit en waterkwaliteit. De zoneringsgedachte biedt ook ruimte voor duurzame en structurele ontwikkelingen, waarbij op langere termijn verschuiving van de ene naar de andere kaartaanduiding denkbaar is (zoals bijvoorbeeld in de nadere uitwerking Groene Hart of met de Ecologische Hoofdstructuur is bepleit). Op die wijze kan met de planning ingespeeld worden op bestaande kwaliteiten, de randvoorwaarden voor die kwaliteiten, en potentiële kwaliteiten.

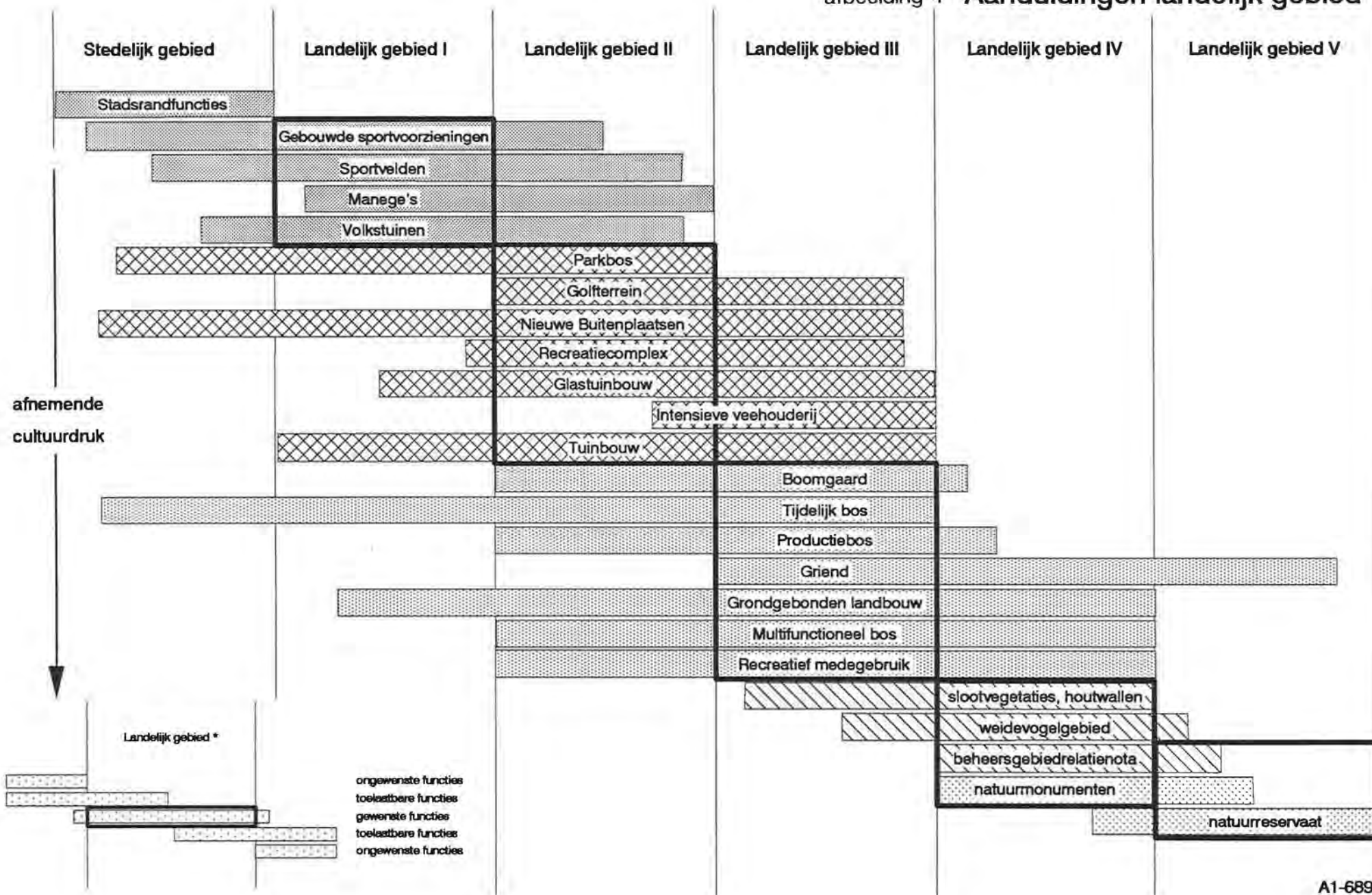
Richtinggevend aan een bepaalde zonering en de (in de streekplantekst aan te geven) ontwikkelingsgedachten daarachter, zijn uiteraard functionele structuren zoals de Randstadgroenstructuur, Ecologische Hoofdstructuur, recreatiestructuren, landbouwstructuren. Het is van groot belang deze in het nieuwe streekplan goed te omschrijven, maar ook met een zekere terughoudendheid (het streekplan bestrijkt de periode tot 2005, veel structuren vereisen een langere realiseringstermijn) te presenteren.

Een niet-functionele structuur is de landschappelijke structuur. Ook het **landschap** kan richting geven aan ontwikkelingen in meer intensieve of juist meer extensieve richting. Het landschap representeert namelijk een veelheid aan gebiedseigenschappen die haast logischerwijs een bepaalde richting op wijzen. Het gaat om mate van openheid van landschappen, draagkracht van de grond, de (diepte-)ligging van het grondwater, de wegenstructuur en dergelijke. Het ligt dan ook voor de hand om in het nieuwe streekplan het landschap aan te geven op kaartmateriaal dat richting geeft aan de ontwikkelingen binnen een bepaalde kaartaanduiding of verschuivingen tussen kaartaanduidingen.

Een plankaart en een ontwikkelingskaart

Hierboven is al gesproken over ontwikkelingen

afbeelding 4 Aanduidingen landelijk gebied

binnen kaartaanduidingen voor het landelijk gebied, verschuivingen van de ene naar de andere kaartaanduiding, en de structurerende (of motiverende) werking van Randstadgroenstructuur, Ecologische Hoofdstructuur en bijvoorbeeld landschappelijke structuren. De duidelijkheid van het streekplan, en daarmee de rechtszekerheid, is gebaat bij duidelijke beleidsteksten en een duidelijke plankaart die de tekst "bijstaat". Tekst en kaart zullen in principe zicht moeten geven op ontwikkelingen die in de komende 10 à 15 jaar gerealiseerd worden of waar binnen de streekplanperiode tenminste een aanzet tot realisering wordt nagestreefd. Afhankelijk van de snelheid waarmee deze ontwikkelingen zich afspelen, kan zich dat **binnen maar ook tussen kaartaanduidingen** voor het landelijk gebied afspelen. De vraag is dan, of bijvoorbeeld een landbouwgebied dat zich op een termijn van zo'n 15 jaar kan ontwikkelen tot een natuurgebied of een (nat) recreatiegebied, nu reeds als zodanig moet worden aangegeven. Het zal veelal zo zijn, dat daarvoor de gedachte-ontwikkeling of de beleidsmatige wil nog niet volgroeid is dan wel de middelen voor realisering nog niet voorhanden zijn. Aan de andere kant biedt de streekplantekst in zo'n kwestie wel opening voor zo'n grote verschuiving, en zou de kaart daarvan een signaal moeten afgeven. Het voornemen is nu, om bij het nieuwe streekplan twee kaarten te voegen. Duidelijk moet zijn dat er één **plankaart** is. Daaraan vindt toetsing plaats, en die kaart is richtinggevend voor ontwikkelingen, zowel ten aanzien van realisering van woningbouw- en werkgelegenheidslocaties als voor functie-ontwikkelingen binnen een landelijk-gebied-aanduiding. Daarnaast wordt een **ontwikkelingskaart** bij het streekplan gevoegd. Deze kaart heeft geen status als plankaart en daaraan wordt ook niet getoetst. Deze kaart wordt wel bij de behandeling in Provinciale Staten en daarna bij het

vastgestelde streekplan onder de aandacht gebracht als een (ook vastgestelde) toelichtingskaart die voor de langere termijn structuren aandraagt. Daarop zullen dan ook de eerder genoemde Randstadgroenstructuur, Ecologische hoofdstructuur en landschapsstructuren, opgenomen kunnen worden. Denkbaar is, om op deze kaart ook de landelijk-gebied-aanduidingen aan te geven die een verschuiving betekenen ten opzichte van de plankaart, maar (nog) niet voor toetsing gehanteerd kunnen worden. Voorts kunnen structuren die van belang zijn voor de verstedelijkingsvraagstukken, reserve-locaties voor woningbouw, "ijzeren voorraad" voor bedrijfsterreinen, of denkbare zoekrichtingen voor woningbouwlocaties of bedrijfsterreinen op die ontwikkelingskaart worden aangegeven. Bezien zal worden wat wel en niet op zo'n kaart thuishoort. Het zal echter geen plankaart voor 2005-2015 zijn! In bestuurlijke zin kan de ontwikkelingskaart als volgt worden gebruikt. Mocht het provinciale inzicht of een situatie zich zodanig ontwikkelen of wijzigen, dat toetsing aan de plankaart niet meer adequaat lijkt, en de ontwikkelingskaart meer in het verlengde van die nieuwe gedachtenlijn ligt, dan wordt de **actieve afwijkingsbevoegdheid** toegepast. Het college van Gedeputeerde Staten vraagt aan de commissie van advies en bijstand uit Provinciale Staten en aan de Provinciale Planologische Commissie advies over zijn voornemen om door middel van deze bevoegdheid een onderdeel van de ontwikkelingskaart bij de toetsing te laten prevaleren boven het betreffende onderdeel van de plankaart. De ontwikkelingskaart kan in zo'n geval gezien worden als een bij de vaststelling van het streekplan aangekondigde opsomming van denkbare (door de provincie zelf te initiëren) afwijkingen, waarbij een meer structurele inbedding heeft plaatsgevonden. Dergelijke ontwikkelingen zouden ruimtelijk niet onmogelijk gemaakt mogen worden.

Hoofdstuk 4. Verschillen tussen regio's

In dit hoofdstuk wordt een eerste aanzet gegeven tot een regionale uitwerking van het beleid. Deze differentiatie in beleid vindt niet gedetailleerd en niet gebieds-dekkend plaats; dat volgt in het ontwerp-streekplan. De uitwerking richt zich vooral op duidelijk regionaal-ruimtelijke problemen. In sterke mate wordt daarbij uitgegaan van en ingespeeld op de diversiteit in het karakter van de deelgebieden en de aanwezige ontwikkelingspotenties.

4.1. Stedelijk gebied

De provincie Utrecht ontleent een deel van haar identiteit aan de verschillen in mate van verstedelijking: de meer verstedelijkte delen van Midden- en Noordoost-Utrecht en de minder verstedelijkte delen in West- en Zuidoost-Utrecht. De verschillen tussen beide stadsgewesten hebben te maken met de uiteenlopende schaal van de stedelijke gebieden en daarmee samenhangende verschillen in (inter-)nationale betekenis en ambitieniveau. Deze differentiatie dient te worden gecontinueerd. Ook in ruimtelijke zin wordt een gescheiden ontwikkeling voorgestaan.

Als gegeven is aangenomen dat de **restcapaciteit** aan woon- en werklocaties, zoals thans bekend, kwantitatief en ruimtelijk volledig zal worden benut in de nieuwe streekplanperiode. Wat daarvan in de streekplanperiode niet gerealiseerd wordt, verhoogt de noodzaak tot het aangeven van nieuwe locaties. De onderstaande regionale uitwerking concentreert zich op het aangeven van ruimtelijke mogelijkheden voor de **extra benodigde locaties** voor wonen en werken in de streekplanperiode tot 2005. De Perspectievenschets RO dient in dit verband als leidraad. Lokaal aanwezige afrondingsmogelijkheden van beperkte omvang (minder dan ongeveer 20 ha. bruto) zijn nog niet in de beschouwing betrokken. Deze worden in het kader van de voorbereiding van het ontwerp-streekplan nader geïnventariseerd. Het is evenwel nu reeds duidelijk dat in de periode tot 2005 onvoldoende ruimte in beide stadsgewesten beschikbaar zal komen om invulling te kunnen geven aan de planningsopgaven voor wonen en werken. De **optie-Flevo-**

land, in de Perspectievenschets reeds genoemd en in het vorenstaande (par. 3.1) in de context van de Randstad geplaatst, zal derhalve aan de orde moeten komen in het overleg dat in het kader van de streekplanvoorbereidingen voor de provincies Flevoland en Utrecht gevoerd wordt met het provinciaal bestuur van Flevoland.

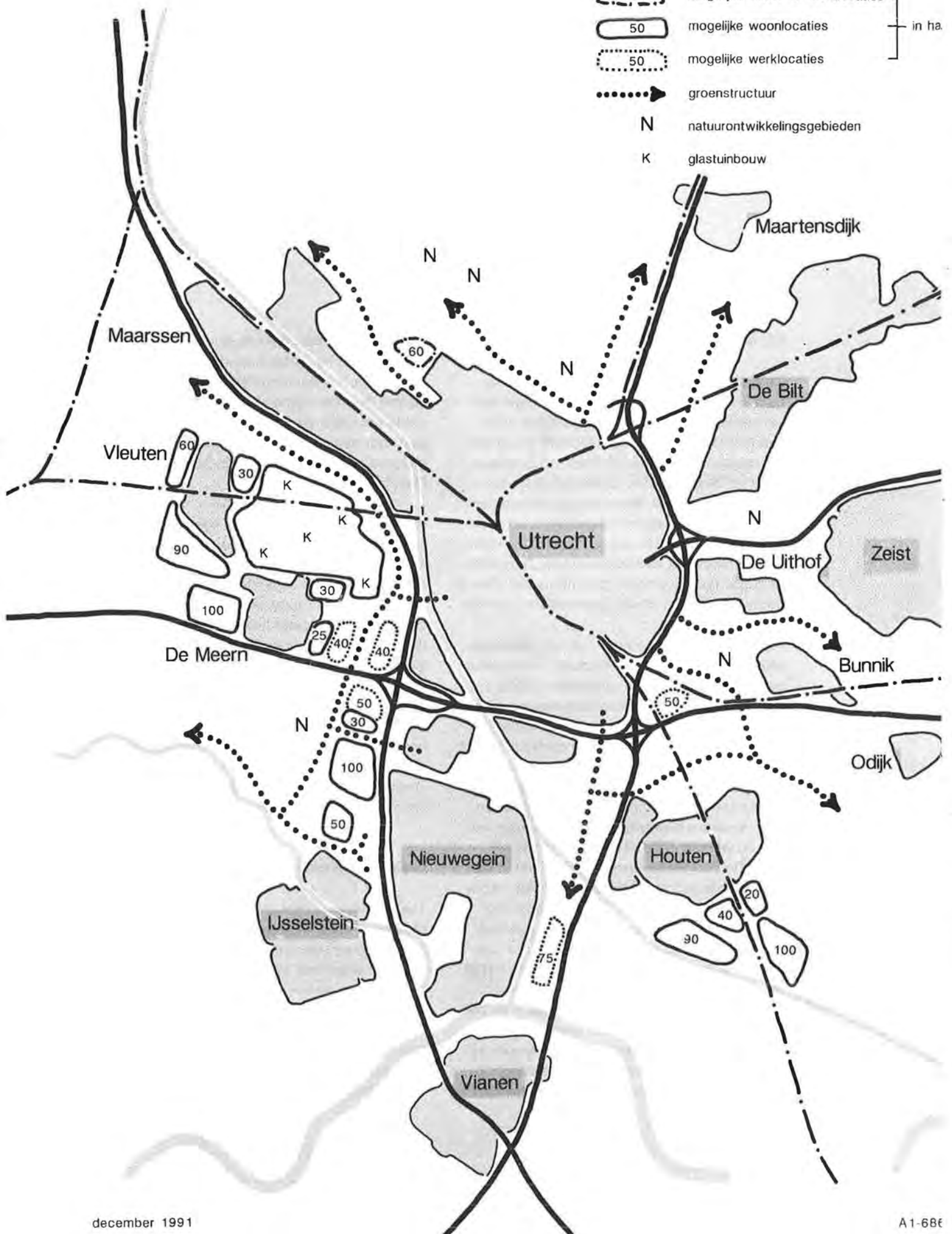
De ontwikkeling van plannen voor grote woningbouwlocaties (4.000 woningen of meer) in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort is onderworpen aan de wettelijke verplichting om ten behoeve van de beleidskeuzen mede te beschikken over een Milieu-Effect Rapport (MER). Parallel aan deze fase van de Overlegnota, wordt in de Startnotitie m.e.r. Woningbouwlocaties Streekplan Utrecht het voorneemen om tot het MER te komen beschreven. In onderstaande beschrijving per deelgebied heeft al een eerste confrontatie met de belangen van landbouw, natuur en landschap, recreatie (Randstadgroenstructuur), milieubeheer en waterhuishouding plaatsgevonden.

Deelgebied Midden-Utrecht

Ten behoeve van het stadsgewest Utrecht moeten nieuwe locaties worden gezocht voor 28.500 nieuwe woningen (ongeveer 860 ha. bruto woongebied) en 360 ha. bruto bedrijfs-terreinen, ongeveer gelijk verdeeld over locaties met B- en C-profiel. Mogelijk dient deze taakstelling nog te worden opgehoogd met een deel van de behoefte uit de deelgebieden Zuidoost- en West-Utrecht. In afbeelding 5 zijn de verstedelijkingslocaties die hieronder

afbeelding 5 VERSTEDELIJKINGSLOCATIES stadsgewest Utrecht

- 50 mogelijke woon- of werklocaties
 - 50 mogelijke woonlocaties
 - 50 mogelijke werklocaties
 - groenstructuur
 - N** natuurontwikkelingsgebieden
 - K** glastuinbouw
- } in ha.

worden besproken, globaal aangeduid. De ruimtelijke hoofdstructuur van het Utrechtse stadsgewest is in de Perspectievenschets RO vastgelegd: handhaving van het Noorderpark als bufferzone, geen grootschalige verstedelijking in oostelijke richting, wel in westelijke en zuidelijke richting; verdere versterking van de positie van de centrale stad en die van de nevencentra in het stadsgewest. Binnen de aangegeven stedelijke ontwikkelingsrichtingen bestaan de onderstaande mogelijkheden.

■ *Inbreidingslocaties*

Op diverse plaatsen binnen het stadsgewest Utrecht zijn grotere en kleinere inbreidingslocaties denkbaar, waar enige duizenden woningen en ook kantoren gebouwd kunnen worden. Het gaat daarbij om locaties in de gemeenten Utrecht, Zeist, Nieuwegein en Maarsse, die nu nog niet verstedelijkt zijn danwel via uitplanting van de huidige functies vrijkomen. Dergelijke locaties zijn veelal moeilijk te realiseren. Een gezamenlijke inzet van de betrokken overheden is noodzakelijk om de problemen rond onder andere financiering, milieuzonering en lokaal draagvlak op te lossen.

■ *Vleuten-De Meern*

In westelijke richting, op het grondgebied van de gemeente Vleuten-De Meern, bestaat nog streekplanrestcapaciteit in de locaties Vleuterweide (ruim 3.000 woningen) en 't Weer (ruim 1.000 woningen). Onder handhaving van het kassengebied kunnen bovendien nog tenminste 11.000 woningen (300 à 350 ha. woongebied) worden gerealiseerd op fietsafstand van Utrecht. Met bovengenoemde locaties ontstaat aldus een "banaan-model", waarbij het glastuinbouwgebied Vleuten wordt ontzien en mogelijkheden aanwezig zijn voor de realisering van hoogwaardig openbaar vervoer tot het NS-station Vleuten (B-locatie voor kantoren). Deze vervoersverbinding dient tevens ter ontsluiting van een deel van het kantoorterrein Oudenrijn (streekplanrestcapaciteit) en nieuw te ontwikkelen bedrijfsterrainen van elk 40 ha. aan weerszijden van De Meern-Strijkviertel met B-profiel. Overigens dient rekening gehouden te worden met de bestaande waterwinlocatie bij De Meern en met het feit dat bij Vleuten een waterwinning is gepland. Indien mocht blijken dat het huidige glastuinbouwgebied Vleuten een optimale stedelijke structuur in het stadsgewest Utrecht blijvend in

de weg staat, en van rijkszijde de financiële haalbaarheid van verstedelijking in dit gebied aangetoond kan worden, dan zal een dergelijke ontwikkeling nader afgewogen worden tegen de verstedelijkingsmogelijkheid Rijnenburg. Ongeacht de uitkomst van de discussie over dit onderwerp, zijn er hoe dan ook ontoereikende ruimtelijke mogelijkheden om alleen in Vleuten-De Meern in de stadsgewestelijke verstedelijkingsbehoefte te voorzien. Als tweede verstedelijkingsrichting komt een meer zuidelijke ontwikkeling in beeld: Nieuwegein/Rijnenburg (zuidoost) en Houten (zuidwest).

■ *Nieuwegein/Rijnenburg*

In het gebied Nieuwegein-Rijnenburg bestaan ruime mogelijkheden om een nieuwe stedelijke structuur te ontwikkelen. Conform het in de Perspectievenschets RO bepaalde, zal hierbij sprake dienen te zijn van een afweging met verstedelijkingsmogelijkheden op het glastuinbouwgebied Vleuten. Gelet op de ligging van het gebied Rijnenburg aan de overzijde van een rijksweg, dient met het oog op voorzieningendraagvlak en mogelijkheden voor hoogwaardig openbaar vervoer een minimale omvang van ongeveer 7.500 woningen te worden nagestreefd. Dit betreft een gebied van 150 à 200 ha, waarmee invulling wordt gegeven aan een optie die past in de visie van een geconcentreerd stadsgewest: een hoge kwaliteit van de woonomgeving gekoppeld aan hoge dichtheden. Ruimtelijk gezien lijkt verdere uitgroei op langere termijn mogelijk. Daarbij zal dan wel inpassing plaats moeten vinden van de Randstadgroenstructuur, die aan de westzijde van de stad Utrecht een deels route-gebonden invulling kan krijgen. Op deze wijze legt het een relatie met zowel de bestaande Rijnenburgse Plas als de Hollandsche IJssel. Het gebied Rijnenburg leent zich, gelet op haar ligging nabij het verkeersplein Oudenrijn, zeker ook voor bedrijfsvestiging. Bij realisering van hoogwaardig openbaar vervoer kan een bedrijfsterrein van tenminste 50 ha. met een B-profiel in beeld komen. De locatie daarvoor is afhankelijk van de ontsluitingsstructuur van het gebied Rijnenburg.

■ *Houten*

Op het grondgebied van de gemeente Houten bestaan goede mogelijkheden om ten zuiden van de bestaande kern Houten en ten noorden van het Amsterdam-Rijnkanaal te komen tot de

realisering van minimaal 8000 woningen. Het is mogelijk ca. 250 ha. woongebied met een nieuw N.S.-station (B-locatie voor kantoren) in z'n geheel te ontwikkelen in het gebied Houten-Zuid (een ruime verdubbeling van de bestaande kern).

Nabijheidsprincipes, die bij de afweging eveneens een rol spelen, sluiten een verstedelijking van het gebied ten zuiden van het Amsterdam-Rijnkanaal (Schalkwijk, ruilverkaveling in uitvoering) vooralsnog uit.

■ *Kleinere locaties*

Op andere plaatsen in het stadsgewest Utrecht is verstedelijking van meer bescheiden omvang denkbaar. Soms is sprake van afrondingslocaties, soms betreft het uitbreidingslocaties die de structuur van het stadsgewest kunnen ondersteunen. Uit een oogpunt van verscheidenheid aan woon- en werkmilieus en continuïteit van (regionale) bouwstromen verdient het aanbeveling deze parallel aan de bovengenoemde grootschaliger bouwlocaties te ontwikkelen. De onderstaande gebieden komen in aanmerking:

- *Maarsse/Utrecht* (zuidelijk van de Zuilen-se Ring, polder Buitenweg). Het is mogelijk hier ongeveer 60 ha. woongebied en/of bedrijfsterrein (B of C-locatie) tot ontwikkeling te brengen. Dit gebied kent momenteel een agrarisch gebruik en heeft een grote potentie voor het ontwikkelen van een hoogwaardig, recreatief woonmilieu, waarmee een relatie met het Vechtplassengebied tot stand kan komen.
- *Nieuwegein/t Klooster* (tussen Lekkanaal en rijksweg A27). Hier kan ongeveer 75 ha. bedrijfsterrein met een C-profiel ontwikkeld worden. Bijzondere waarden zijn hier niet in het geding; noordelijk van de Schalkwijkse Wetering bestaan plannen voor een regionale vuilstort en een Randstadgroenstructuur-element.
- *Utrecht/Omgeving N.S.-station Lunetten*. Dit gebied leent zich eveneens voor bedrijfs- en kantoorvestiging; indien ook de weg-ontsluiting van dit gebied in de oksel van de rijkswegen A12 en A27 kan worden verbeterd, kan hier aan de zuidoostelijke poort van de stad Utrecht een bedrijfs- en kantorenpark van enige allure worden ontwikkeld (maximaal 50 ha) met B-profiel. Behalve een recreatieve invulling (waarbij concreet gedacht wordt aan een golfbaan), is momenteel geen andere benutting van dit gebied in beeld.

Deelgebied Noordoost-Utrecht

Voor het stadsgewest Amersfoort moeten locaties worden gezocht voor 13.000 nieuwe woningen (ongeveer 390 ha. bruto woongebied) en ruim 100 ha. bruto bedrijfsterrein met lichte nadruk op B-locaties boven C-locaties. De ruimtelijke hoofdstructuur van het Amersfoortse stadsgewest is in de Perspectievenschets RO vastgelegd. Uitgegaan is van handhaving van de waarden van de Heuvelrug, het Eemland en de Vallei, benutting van afrondingsmogelijkheden in de gemeente Amersfoort (en in de gemeente Leusden) en grootschalige verstedelijking in noordoostelijke richting. Dit versterkt de positie de centrale stad in het stadsgewest.

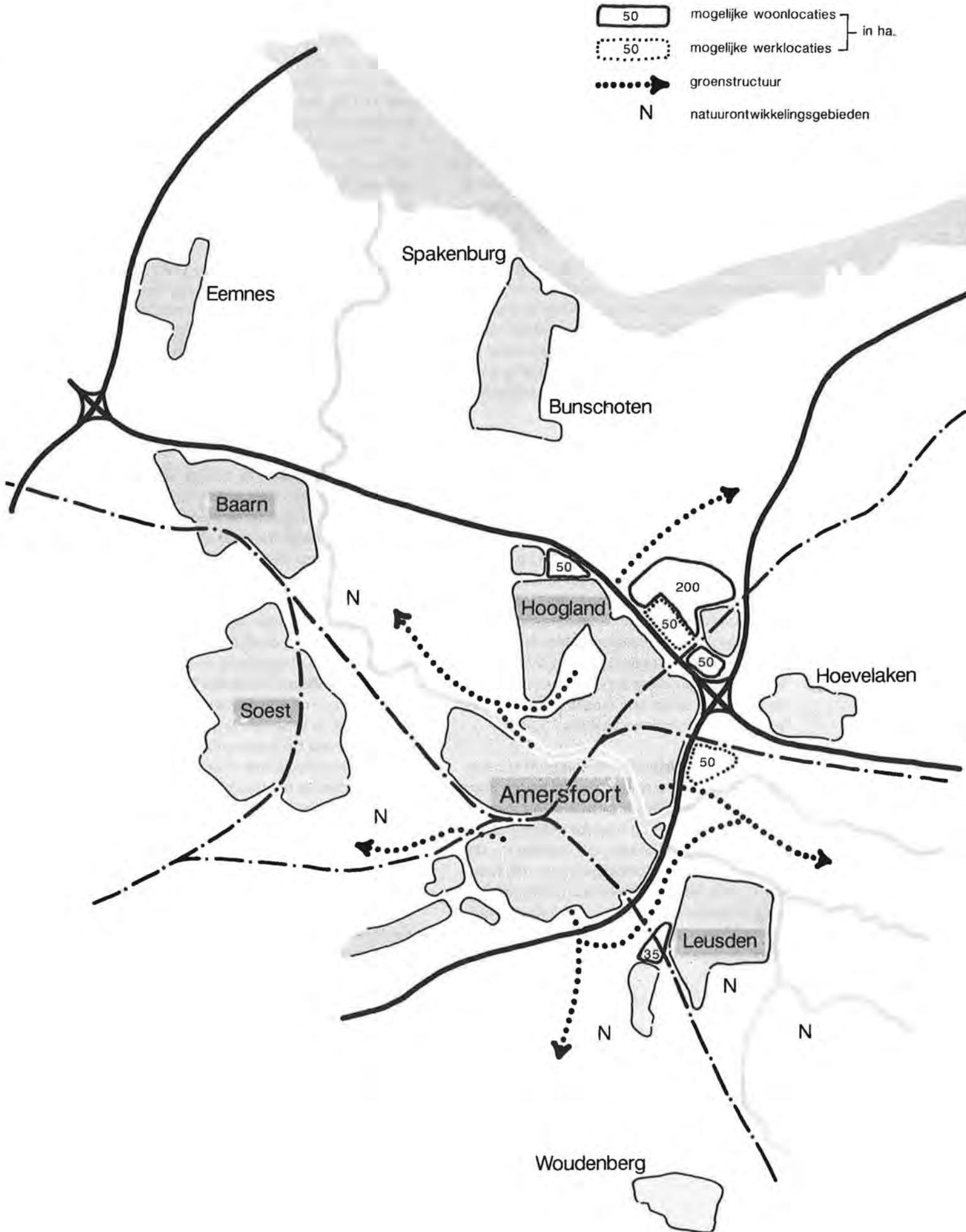
In afbeelding 6 zijn de verstedelijkingslocaties die hieronder worden besproken, globaal aangeduid.

■ *Amersfoort*

Binnen de aangegeven stedelijke ontwikkelingsrichtingen in de gemeente Amersfoort bestaan na afloop van de groeistad-taakstelling de onderstaande mogelijkheden:

- *Amersfoort/Nieuwland*. Boven de streekplan-restcapaciteit (1500 woningen en 70 ha. bruto bedrijfsterrein) is in Nieuwland-Noord hier nog ruimte voor ongeveer 50 ha. bruto woongebied ofwel 2.500 woningen in een compacte structuur, waarin hoge kwaliteit van de woonomgeving is gekoppeld aan hoge dichtheden.
- *Amersfoort/Hooglanderveen*. Een nieuw te ontwikkelen woongebied ten noorden van de rijksweg A1 dient een minimale omvang van 250 ha. (ca. 8.000 woningen) te hebben in verband met voorzieningen-draagvlak en mogelijkheden voor (hoogwaardig) openbaar vervoer. Tevens ware hier rekening te houden met de ontwikkeling van ongeveer 50 ha. bedrijfsterrein met een B-profiel. Mocht een hoogwaardig openbaar vervoersontsluiting niet tot stand komen, dan zou alsnog overwogen kunnen worden deze locatie voor vestiging van bedrijven met een B-profiel te benutten in het licht van het dreigend tekort aan ruimte voor dergelijke bedrijven in deze regio. In samenhang met een dergelijke stedelijke ontwikkeling dient aan de noordwest-zijde van dit gebied een begrenzing plaats te vinden door invulling van de Randstadgroenstructuur in samenhang met de vuilstort Smink.

afbeelding 6 VERSTEDELIJKINGSLOCATIES stadsgewest Amersfoort

De, in het kader van de streekplanvoorbereiding op te stellen, milieu-effectrapportage heeft ondermeer betrekking op deze ontwikkelingsrichting. Daarbij zal tevens een alternatieve verstedelijkingsmogelijkheid ten westen van Hoogland worden betrokken, althans voorzover liggend buiten het gebied dat deel uitmaakt van de in uitvoering genomen landinrichting Eemland en onder handhaving van de gebieden Coelhorst en Weerhorst en van de bestaande infrastructuur.

- *Amersfoort-Oost*. In de nabijheid van het verkeersplein Hoevelaken bestaat een afrondingsmogelijkheid voor ongeveer 50 ha. bedrijfsterrein met C-profiel, ten noorden van de Barneveldse Beek. Deze afronding vereist een zorgvuldige landschappelijke inpassing gezien de relaties tot het aangrenzende beekdalenlandschap.

■ *Leusden*

Het gebied in de directe omgeving van de "Pon-lijn", ten noorden van de kern Leusden-Zuid en ten ^{westen} ~~oosten~~ van de kern Leusden-Centrum, biedt ruimte voor een afrondende woningbouwlocatie van ongeveer 35 ha. (ca. 1.000 woningen). Deze locatie versterkt de stedenbouwkundige samenhang van Leusden-Zuid en Leusden-Centrum, en is op fietsafstand gelegen van de kern Amersfoort. Woningbouw op die locatie veroorzaakt geen wezenlijke aantasting van de geleidingszone tussen Amersfoort en Leusden, welke een invulling dient te krijgen via de Randstadgroenstructuur.

Binnen het stadsgewest Amersfoort kunnen voor de langere termijn mogelijkheden worden gezocht in een verdere ontwikkeling van Amersfoort-Oost in oostelijke richting, langs de spoorlijn en de rijksweg naar Apeldoorn, dan wel in een verdere ontwikkeling van Amersfoort/Hooglanderveen op aangrenzend Gelders grondgebied. Alleen op die wijze worden de waarden van de Heuvelrug en de landinrichting Eemland op langere termijn ontzien.

Deelgebied Zuidoost-Utrecht

De planningsopgave voor dit gebied omvat ongeveer 4.000 woningen en ongeveer 70 ha. bedrijfsterrein. In en rond de regionale opvangkern **Veenendaal** bestaan ruimtelijke mogelijkheden, welke thans in het kader van de ISEV-studie samen met de provincie Gelder-

land en de gemeenten Ede en Veenendaal worden onderzocht. Vooralnog gaan daarbij de gedachten uit naar een woongebied van ongeveer 100 ha. (minimaal 3.000 woningen) en een bedrijfsterrein van B/C-profiel van ongeveer 70 ha. ten noorden van de bestaande kern, in de nabijheid van het N.S.-station De Klomp en de rijksweg A12. Het woongebied zou zich in oostelijke richting verder kunnen ontwikkelen (aansluitend op een westelijke uitbreiding van Ede), zodanig dat op langere termijn in deze intermediaire zone tussen de stadsgewesten Utrecht en Arnhem/Nijmegen een geïntegreerd stedelijk geheel ontstaat. Voor het westelijk gelegen deel van het deelgebied Zuidoost moet veeleer naar ruimtelijke mogelijkheden in het stadsgewest Utrecht in plaats van in Veenendaal worden gezocht.

Deelgebied West-Utrecht

De planningsopgave voor dit gebied tot 2005 lijkt in kwantitatieve zin zonder al te veel problemen gerealiseerd te kunnen worden binnen de nog aanwezige (ruime) restcapaciteiten, welke gefaseerd dienen te worden ingevuld. Tegenover een overschot aan C-locaties, lijkt evenwel aan B-locaties een klein tekort te kunnen ontstaan. Als naar aanvullende woon- en werklocaties in dit deelgebied moet worden gezocht, komen uitsluitend de regionale opvangkernen **Woerden** en **De Ronde Venen** in aanmerking. In beide gevallen bestaan echter problemen. In Woerden is de infrastructuur aanwezig, maar zijn na benutting van de streekplanrestcapaciteit (Snel en Polanen 3000 woningen en 34 ha. bedrijfsterrein tot 2005) nog slechts weinig ruimtelijk aanvaardbare mogelijkheden over. In De Ronde Venen is de ruimte volop aanwezig (implosiemodel), maar vormt de infrastructuur (S21) een ernstig knelpunt. Een alternatief zou kunnen worden gevormd door het bieden van ruimte voor een deel van de behoefte aan B-locaties in het stadsgewest Utrecht, danwel door het functioneel toerekenen van een deel van deze behoefte aan het stadsgewest Amsterdam.

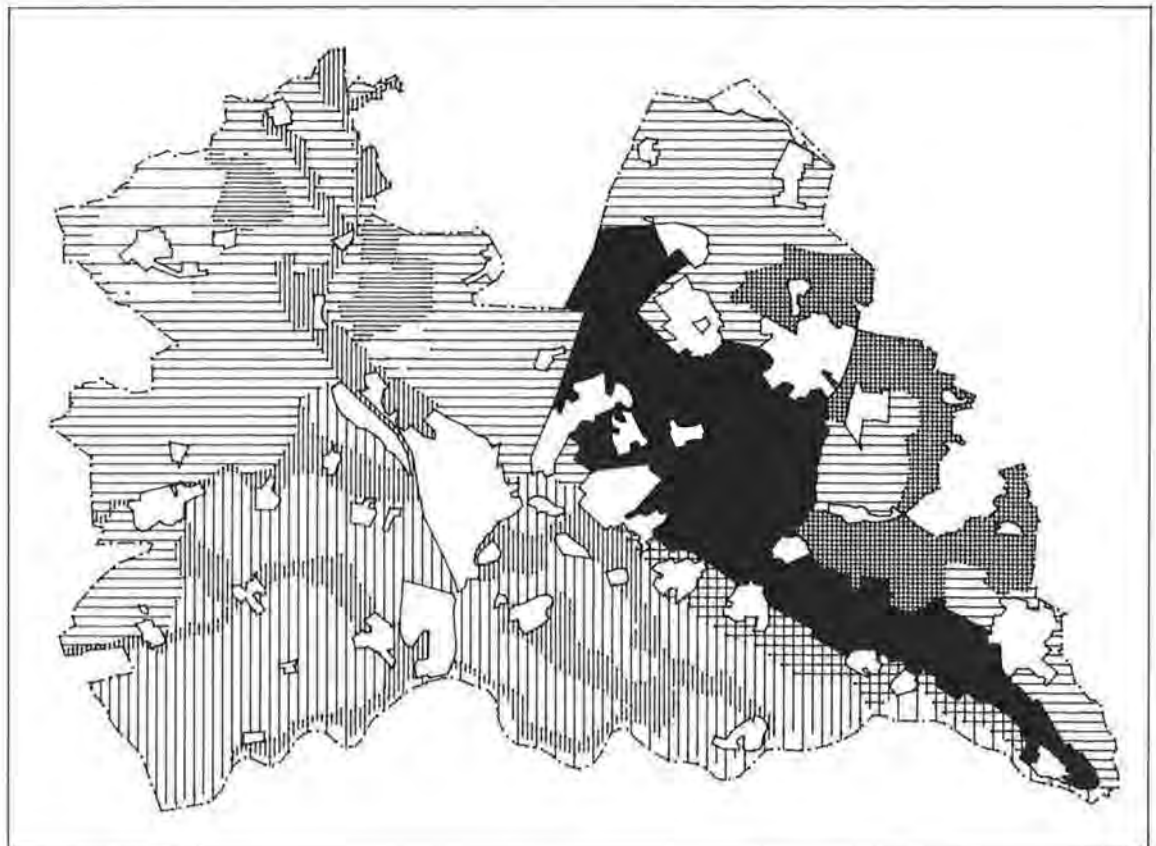
4.2. Landelijk gebied

De beschrijving van de ontwikkelingen in het landelijk gebied verschilt van die van het stedelijk gebied. Zo is het beleid niet uitgewerkt voor

geografisch afgebakende gebieden, maar voor landschapstypen (zie afbeelding 7). Achtergrond hiervoor is dat aan landschapstypen meer zinvolle criteria ontleend kunnen worden voor van de sturing van ruimtelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied. Aldus wordt recht gedaan aan de verschillen en de uiteenlopende ontwikkelingspotenties binnen deelgebieden van de provincie.

De aard van de problemen in het landelijk gebied en de sterke wederzijdse beïnvloeding tussen de ontwikkelingen die de verschillende grondgebruikers doormaken, brengt met zich mee dat in dit stadium van de streekplanvoorbereiding minder aandacht is besteed aan specifieke locaties en meer aan richtingen van ontwikkeling. Van belang is te beseffen dat, in vergelijking met ontwikkelingen in het stedelijk

Afbeelding 7

UTRECHTSE LANDSCHAPSTYPEN

boslandschap

kampenlandschap

hoevenlandschap

stroomruglandschap

kommenlandschap

veen(weide)landschap

verveningslandschap

droogmakerijen

uiterwaarden

gebied, de overheid over minder instrumenten beschikt om ontwikkelingen in het landelijk gebied af te dwingen.

Boslandschap (Utrechtse Heuvelrug)

Het gebied van de **Utrechtse Heuvelrug**, een beboste stuwwal, onderscheidt zich qua gebruik en verschijning van de rest van de provincie. Houtproductie, natuur en recreatie komen naast elkaar voor, en grote terreinen zijn in militair gebruik. Aan de randen bevinden zich de oude landbouwgronden, de buitenplaatsen en de kernen. Door de bodemkundige situatie is de Heuvelrug altijd een bron van voedselarm grondwater geweest. Dit is de basis voor de huidige drinkwaterwinning en de (ecologisch waardevolle) kwelgebieden aan de randen van deze stuwwal.

Dit karakter van de Heuvelrug en de betekenis in ruimer verband, leiden tot het voeren van een terughoudend beleid ten aanzien van **verstedelijking**. Verdere verstedelijking dient slechts plaats te vinden door inbreiding en incidenteel afronding opdat geen aanslagen op het bosgebied worden gepleegd. Waar toch waarden verloren gaan in de vorm van bijvoorbeeld rooien van bossen voor een zwaarwegend maatschappelijk belang, zal onderzocht moeten worden in hoeverre een (financiële) compensatie kan plaatsvinden. Verdere uitbreiding van militaire terreinen is ongewenst. In dit verband is de Evaluatienota inzake het Structuurschema Militaire Terreinen van belang.

Natuur en recreatie kunnen op de Heuvelrug in veel situaties samengaan waarbij de houtproductie (mede) als economische drager kan fungeren. Daar waar natuur en recreatie niet samen kunnen gaan, zal met zonerings- en concentratie in grotere eenheden moeten worden gewerkt.

De houtsoorten-keuze in **bossen** dient bepaald te worden door zowel ecologische, waterhuishoudkundige als economische criteria gericht op een duurzaam functioneren. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of vervanging van naaldhout door loofhout met het oog op de belangen van de drinkwatervoorziening aanbeveling verdient.

In het zuidoostelijk gedeelte, het verst verwijderd van de stadsgewesten, wordt natuur geconcentreerd in grotere eenheden. In de nabijheid van Utrecht, Amersfoort en Hilversum

krijgen grotere eenheden dagrecreatie prioriteit. Terughoudendheid ten aanzien van nieuwe dagrecreatieprojecten is geboden. Tussen deze gebieden met grotere eenheden natuur en dagrecreatie, komt verblijfsrecreatie voor. Het is gewenst dat bestaande verblijfsrecreatieve voorzieningen in kwalitatief opzicht verbeteren, hetgeen gepaard kan gaan met uitbreiding voorzover dit uit oogpunt van natuur en milieu verantwoord is. Slechts in een enkele situatie is (direct) buiten het bosgebied, onder strikte randvoorwaarden, nieuwvestiging mogelijk. Voor zowel natuur als recreatie zijn relaties belangrijk. Voor de natuur houdt dit in, dat de verbindingszones tussen de Heuvelrug en de omringende kwelgebieden moeten blijven functioneren. Voor de recreatie is de Randstadgroenstructuur van de beide stadsgewesten en de recreatieve relatie tussen stadsgewesten en Heuvelrug van grote betekenis.

Kampenlandschap (zuidwest-flank Heuvelrug tussen De Bilt en Rhenen)

Het kampenlandschap is een landschapstype van de zandgronden, dat oorspronkelijk werd gekenmerkt door geconcentreerde nederzettingen en open akkerbouwcomplexen, de zogenoemde engen. Deze karakteristiek is tussen Leersum en Rhenen nog grotendeels intact. In de zone tussen De Bilt en Doorn wordt de landschappelijke karakteristiek vooral bepaald door de landgoederen en buitenplaatsen. Vanwege de hoogteligging en de functionele relaties kan het landschapstype worden gezien als een onderdeel van de Heuvelrug. De ecologische kwaliteit bestaat hierin dat er een reeks van verbindingszones met hun kwelmilieus is gelegen tussen het hoge, droge en voedselarme gestuwde zand en de lage, natte en voedselrijke klei. Dit bodemkundig gevarieerde gebied heeft zich ontwikkeld tot een eveneens gevarieerd landschap. De actuele dan wel potentiële natuurwaarden zijn hier groot.

Beperking van de waterwinning op de Heuvelrug kan naast natuur ook de **landbouw** ten goede komen, gezien plaatselijk aanwezige droogte-gevoelige bodemopbouw. In een aantal situaties is er sprake van een intensieve bedrijfsvoering. De milieutechnische inpassbaarheid van de aanwezige veehouderijbedrijven en de daarmee verbonden maïsteelt is door invoering van de Meststoffenwet verbe-

terd. Uitbreiding van bestaande boomkwekerijen op de open oude akkerbouwgronden is visueel minder gewenst.

Gezien de overwegend kleinschalige structuur van de landbouw en actuele en potentiële waarden voor **natuur en landschap**, is een verweving van landbouw en natuur gewenst en mogelijk. **Bosbouw** komt veelal voor in economisch te kleine eenheden. Enige uitbreiding daarvan is plaatselijk gewenst. Ook de **buitenplaatsen** met hun gevarieerde omgeving zijn in de huidige vorm niet altijd even duurzaam. Enige versterking en vergroting met aangepast beheer is soms gewenst. Functiewijzigingen met specifieke beheersmaatregelen zijn soms noodzakelijk ter verkrijging van een duurzamer situatie. Extra bebouwing is daarom ongewenst. Een op maat gesneden aanpak is hier vereist.

Hoevenlandschap (Gelderse Vallei)

Het hoevenlandschap is evenals het kampenlandschap een landschapstype van de zandgronden. Karakteristiek voor dit landschapstype is de hechte relatie tussen de inrichting en de zeer gevarieerde natuurlijke gesteldheid.

Het stelsel van oost-west lopende beken, het aanwezige micro-reliëf en, daaraan gekoppeld, de plaatselijke verschillen in hoog/droog en laag/nat vormen de basis voor ondermeer het verspreide bebouwingspatroon, de onregelmatige verkaveling en het zeer gevarieerde grondgebruik. Binnen dit kleinschalige landschapstype komen dan ook zowel landbouwgronden als bosgebieden en natuurterreinen voor. Deze menging van functies levert bij ontwikkelingen problemen op: schaalvergroting en intensivering in de **landbouw** komt in conflict met extensivering en gewenste realisering van de **ecologische hoofdstructuur**. Dit knelpunt wordt versterkt door de niet-grondgebonden intensieve veehouderij, die naast mestbelasting van de bodem, door de uitstoot van ammoniak een negatieve invloed heeft op voedsel-arme eco-systemen (zoals bos en heide). **Scheiding en zonering** van functies is in dit gebied voor het duurzaam functioneren van landbouw en natuur gewenst, maar niet eenvoudig te realiseren. Dit vraagt om grote zorgvuldigheid in het kleinschalige landschap, zowel naar natuur als landbouw.

Er wordt gewerkt aan een Plan van Aanpak

voor dit gebied in groter verband (ROM-project Gelderse Vallei). Dit plan beoogt de **milieubelasting** ten gevolge van de intensieve veehouderij te reduceren. Voor verbetering van natuurwaarden liggen er mogelijkheden in de sfeer van verbindingen tussen Heuvelrug en Veluwe via oost-west lopende beken en nabij gelegen natuurterreinen en bossen. Het versterken van deze structuur ligt in de rede.

Stroomruglandschap (stroken langs Vecht, Hollandse IJssel, Oude Rijn en een deel van het Kromme Rijngebied)

De stroomruggen behoren tot de oudst bebouwbare gronden in de provincie Utrecht. In het stroomruglandschap liggen dan ook de oudste kernen en cultuurgronden van de provincie. Karakteristiek voor dit landschapstype is ondermeer de onregelmatige verkaveling en het relatief dichte wegennet. Daarnaast worden delen van het stroomruglandschap, en dan met name het landschap van de Vechtstreek, gekenmerkt door een concentratie van landgoederen en buitenplaatsen met de bijbehorende parkbossen.

In bodemkundig opzicht bieden de stroomruggen vele agrarische gebruiksmogelijkheden, zoals akkerbouw, fruitteelt, tuinbouw en vee-teelt. Deze kwaliteiten leiden in principe tot duurzaam landbouwkundig gebruik, maar in de directe omgeving van het stadsgewest Utrecht en langs de hele Vecht bestaat ook de grootste druk vanuit verstedelijking en recreatie. Gekoppeld (zowel in de tijd als financieel) aan grootschalige verstedelijking in het stadsgewest Utrecht, zal bij de Oude Rijn, Hollandse IJssel en Kromme Rijn in het kader van de **Randstadgroenstructuur** ruimte gezocht worden voor **recreatie en bosaanleg**. De rivieren met hun oevers hebben belangrijke ecologische potenties. Ook wordt gedacht aan aanleg van grotere boslocaties van enige honderden hectares op enige afstand van het stadsgewest Utrecht.

Waar in de **Vechtstrook** onvoldoende ruimte is voor landbouwkundige ontwikkeling, kan gedacht worden aan fruitteelt. Ook kan daar gedacht worden aan "nieuwe buitenplaatsen" die de bestaande landschappelijke structuur versterken en de attractiewaarde en mogelijkheden voor medegebruik vergroten. Combinaties met recreatieve elementen zijn zeer wel

denkbaar. Langs de **Hollandsche IJssel** kunnen dergelijke ontwikkelingen onder andere in saneringssituaties een aanzet geven tot een duurzame landschapsstructuur. Combinatie met bosbouw ligt hier voor de hand. Dergelijke nieuwe ontwikkelingen zullen zorgvuldig moeten worden beoordeeld zowel vanuit algemene planologische overwegingen als vanuit een oogpunt van natuur en milieu.

Kommenlandschap (Lopikerwaard, Reijerscop, Schalkwijk, Langbroek)

Evenals het stroomruglandschap is het kommenlandschap een landschapstype van het rivierengebied. In tegenstelling tot het stroomruglandschap wordt het laaggelegen, natte en open kommenlandschap gekenmerkt door een zeer regelmatige, strookvormige verkaveling en door veelal in dubbelzijdige linten geconcentreerde bebouwing. Binnen het voor dit landschapstype algemeen kenmerkende bodemgebruik van grasland met veeveelt wordt het middengebied van de kommen veelal extensiever gebruikt. In een aantal situaties zijn deze extensieve gebiedsdelen stiltegebieden. Hier heeft de **natuur** meer kans.

Het kommenlandschap van Langbroek is uniek door de opgaande beplantingen van de in het bebouwingslint geïntegreerde landgoederen en buitenplaatsen. Dit deel van het kommenlandschap biedt ruime potenties voor **natuurontwikkeling** en toepassing van de Relatienota. Ook in het gebied tussen de A12 en de Hollandsche IJssel zijn er kansen voor verweving van natuur en landschap. De landbouw functioneert hier redelijk.

In de lopende landinrichtingen Lopikerwaard en Schalkwijk is naast de landbouwkundige verbeteringen een aantal natuurterreinen gerealiseerd. Door de intensieve bedrijfsvoering zal vooralsnog weinig grond vrijkomen voor verdergaande verhoging van natuurlijke kwaliteiten.

Uiterwaardenlandschap (buitendijks gebied Nederrijn en Lek)

Dit derde landschapstype van het rivierengebied komt in Utrecht hoofdzakelijk voor in het buitendijks gebied langs de noordoever van de **Nederrijn/Lek**. Kenmerkend voor dit overwegend zeer open landschapstype is het con-

trast tussen extensief en intensief gebruikte gebiedsdelen. In ecologisch opzicht zijn zowel de dwarsrelaties met de aangrenzende gebiedsdelen (van ondermeer de Heuvelrug) als de langsrelaties (langs de rivier zelf) belangrijk. In landbouwkundig opzicht zijn de uiterwaarden lokaal nog van betekenis.

In het **oostelijk gedeelte** (de Nederrijn) speelt naast de (geringe) dynamiek van de gestuwde rivier en de kwel vanuit de rivier, de grondwaterrelatie met de Heuvelrug een belangrijke rol. In het kader van de Nadere Uitwerking Rivierengebied zal dit projectmatig uitgewerkt worden in een stimulerings-project. Dit project beoogt natuurontwikkeling op de noordoever van de Nederrijn in relatie met Veluwe en Utrechtse Heuvelrug tot stand te brengen door het verbinden van natuurkernen als de Blauwe Kamer. Daarnaast wordt ook gezocht naar inpassingsmogelijkheden voor stedelijke uitloop en voorts zullen enkele ontgrondingen hier onvermijdelijk zijn.

Langs de **Lek tussen Wijk bij Duurstede en Nieuwegein** zal de nadruk liggen op de natuurfunctie door middel van relatienotabeleid (1e en 2e fase), bergboeren-regeling, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingzones. Het **westelijk uiterwaardengebied** van de Lek ontleent bijzondere betekenis aan erosie- en sedimentatieprocessen als gevolg van de getijdenwerking van het rivierwater. Nagenoeg de gehele oppervlakte valt binnen de relatienota-begrenzing (reservaatsgebied) en hiervoor is een beheersplan vastgesteld. In het kader van de nadere uitwerking Rivierengebied is voor dit gedeelte van belang een project dat beoogt een overkoepelende visie te geven op de ontwikkelingen in de benedenloop van de Lek.

Veen(weide)landschap (noordwestelijk deel van de provincie)

Dit veelal zeer open en slotenrijke landschapstype wordt overwegend gekenmerkt door een regelmatige strokenverkaveling, zich herhalende boerderijstroken en een stelsel van zij- en achterkaden.

De zone tussen **Vinkeveen en Nieuwkoop** is het meest waterrijk en heeft grote potenties voor verhoging van **natuurlijke kwaliteiten**, in een overigens primair landbouwkundig gebied. Deze zone neemt in het ontwerp-plan voor het Groene Hart een centrale plaats in. In

dat kader wordt natuurontwikkeling en een netwerk van recreatievaarwegen nagestreefd. Een dergelijke ontwikkeling ligt eerst op lange termijn in de rede, nu recent ruilverkavelingen in dit gebied zijn afgerond (Oukoop-Kortrijk).

De **waterkwaliteit** speelt hierbij een belangrijke rol. De interne belasting van het water door de landbouw wordt verminderd in het kader van het generieke mestbeleid. Een tweede factor van belang is de inlaat van Rijnwater. Dit kan beperkt worden door zoveel mogelijk gebiedseigen water vast te houden, hetgeen voor de landbouw beperkingen inhoudt. Tot slot speelt in dit gebied de wegzijging van water naar aangrenzende droogmakerijen een rol. Een probleem dat daaruit voortvloeit is, dat het water dat vervolgens vanuit de droogmakerijen wordt uitgeslagen in het veen(weide)landschap, van zeer slechte kwaliteit is. Deze problemen kunnen beperkt worden door het gedeeltelijk onder water zetten van de droogmakerijen.

Tot het veen(weide)landschap behoren ook het **Noorderparkgebied en het Eemland**. In beide gebieden speelt de problematiek van landbouw versus natuur en recreatie die tot oplossing moet komen in het kader van de landinrichtingen die daar aan de orde zijn, en waarvoor in het vigerend streekplan voorzeten zijn gedaan. Voor de overige veen(weide)gebieden dient de nadruk op verweving van landbouw en natuur te worden gelegd.

Verveningslandschap (Vinkeveense en Loosdrechtse Plassen)

Een bijzondere variant van de veenlandschappen zijn de verveningslandschappen van **Vinkeveen en Loosdrecht**. Deze gebieden worden gekenmerkt door het contrast tussen de plassen en de landschappelijk verdichte (moeras)zones van de petgaten en legakkers. Beide gebieden zijn derhalve van grote betekenis voor de **waterrecreatie**. De moeraszones hebben vooral een **natuurlijke betekenis**. In de **Loosdrechtse Plassen** kan het centrale deel in noord-zuid richting voor de recreatie ontwikkeld worden. Een recreatieve verbinding met het Wijde Blik past in de gewenste zoning, evenals een verbinding richting Maarsseveense plassen. Oostelijk hiervan genieten natuurkwaliteiten prioriteit. De westelijke

Vechtzone inclusief de Kievitsbuurten kunnen door middel van landschapsbouw voor recreatie en natuur ontwikkeld worden. Een integraal plan voor het gehele Vechtplassengebied kan leiden tot hogere kwaliteiten dan het nu al heeft.

In het gebied tussen **Vinkeveen en Nieuwkoop** is het gewenst om een globale zoning na te streven. Vinkeveen zelf vormt in die gedachte een zone met woningbouw, verblijfsrecreatie en bossen, oostelijk daarvan ligt een natte recreatieve zone (met als ader de vaarverbinding Vinkeveen-Woerdense Verlaat), nog verder naar het oosten zou een natuurzone met moeras-ontwikkeling kunnen ontstaan die overgaat in het agrarisch veen(weide)landschap. De **plassen** zelf maken deel uit van de recreatieve zone. Indien tot gedeeltelijk onder water zetten van aangrenzende droogmakerijen besloten zou worden, zal de dan daaraan toe te kennen functie terwille van de duurzaamheid goed moeten aansluiten op de genoemde zoning.

Droogmakerijen (Bethunepolder, Ronde Venen)

De droogmakerijen van de Bethunepolder en de Ronde Venen vormen het meest recente landschapstype binnen de provincie en worden gekenmerkt door een zeer rationele, op het agrarisch gebruik toegesneden inrichting. Beide gebieden zijn in meerdere opzichten problematisch, zowel wat betreft het intern functioneren als in relatie tot de omgeving. Het laatste betreft vooral de wegzijging van grondwater uit het aangrenzend gebied. Wat het intern functioneren betreft, is de landbouwkundige functie in de hele Bethunepolder en in het noordwestelijk deel van de Ronde Venen zwak en zijn er **waterhuishoudkundige** problemen.

In beide gebieden zouden deze problemen op te lossen zijn door het (al dan niet gedeeltelijk) onder water zetten, waarbij tevens mogelijkheden ontstaan voor ontwikkeling van natuur en recreatie. Het probleem is complex. Voor de Ronde Venen geldt dat het onder water zetten tot het peil van de plassen als voordeel heeft dat het probleem van wegzijging uit de omgeving en kwel in de betreffende polder opgelost is en daarmee ook de waterkwaliteit gediend is. Bovendien kan aansluiting gevonden worden bij het bestaande plassenareaal, zodat met

exploitabele elementen wellicht economische dragers gevonden worden voor deze oplossing. Overigens zal in de dan aangrenzende polders de kwel toenemen met negatieve gevolgen voor het landbouwkundig gebruik. Dit is niet, of in mindere mate het geval indien de inundatie van beperkte hoogte is en er mogelijkheden voor moerasnatuur ontstaan. Be-

staande functies vormen echter vrijwel onoverkomelijke problemen voor zo'n ontwikkeling met toekomstwaarde. De Bethunepolder heeft vooral betekenis voor de drinkwaterwinning. In het Waterhuishoudingsplan wordt gezien welke oplossing de meest optimale is. Dit plan maakt een keuze wat zal moeten doorwerken in het landinrichtingsplan.

Hoofdstuk 5. Realisering van beleid

Onderstaand wordt een eerste zicht geboden op de instrumentele aspecten van het toekomstig streekplanbeleid. Het uitvoeringsinstrumentarium (in de facet en in de sectorlijn), de rol van de verschillende bestuurslagen, de beschikbare of aanvullend-noodzakelijke instrumenten en middelen alsmede de actuele bestuurlijk-organisatorische ontwikkelingen komen in dit afsluitende hoofdstuk aan de orde. In het nieuwe streekplan zelf zal dit onderdeel meer uitgebreid worden beschreven, mede in relatie tot andere provinciale beleidsnota's.

De maatschappelijke problemen en planningsopgaven vragen om een streekplan met een uitvoeringsgericht karakter. Het doel is om met de bestuurlijke en particuliere participanten gezamenlijk tot realisering van beleid te komen. Die uitvoering ligt in belangrijke mate in de handen van anderen dan de provincie, bijvoorbeeld in die van de (samenwerkende) gemeenten met het vaststellen van structuur-/bestemmingsplannen, van de marktpartijen en in de voorwaardenscheppende zin - beleidsmatig en financieel - van de rijksoverheid.

De provincie heeft in deze structuur een eigen positie met een specifieke verantwoordelijkheid voor beleidsafstemming van ruimtelijke plannen van de bestuurlijke partners. Die verantwoordelijkheid zal onder meer blijken uit de instrumentele werking van het streekplan (en de uitwerkingsplannen daarvan) voor de plan-toetsing en overlegsituaties over het ruimtelijk relevant beleid.

Naast de instrumenten die de provincie heeft in het kader van de ruimtelijke ordening, zijn voor de uitvoering van het beleid het ruimtelijk relevant (sector)instrumentarium en de beschikbare financiële middelen van grote betekenis.

Aan een goede inzet van instrumentarium wordt bijgedragen door samenwerking op intergemeentelijk, randstedelijk en interprovinciaal niveau, met het rijk en met de marktsector (publiek-private samenwerking). Daarbij past tevens een voortzetting van het decentralisatiebeleid, teneinde de besluitvorming en uitvoering zo dicht mogelijk bij de basis te leggen.

Een globaal beeld van ruimtelijk relevant instrumentarium biedt het volgende:

Ruimtelijke ordening.

- De Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening Extra;
- Wet op de Ruimtelijke Ordening c.a.: interbestuurlijk overleg, coördinatie en plan-toetsing op grond van het streekplan; het aanwijzingsinstrument, mede ten behoeve van sectoraal beleid;

Volkshuisvesting en stads- en dorpsvernieuwing.

- Nota Volkshuisvesting in de Jaren Negentig, resp. de daarin aangekondigde beleidsvoorstellen m.b.t. de Woningwet 1947/Besluit woninggebonden subsidies;
- de in voorbereiding zijnde Huisvestingswet en het Huisvestingsbesluit;
- de komende Provinciale nota over de Volkshuisvesting;
- de Wet op de stads- en dorpsvernieuwing en de provinciale stadsvernieuwingsverordening;
- de Woonwagenwet en het Provinciaal Woonwagenplan;

Milieu.

- het Nationaal Milieubeleidsplan-plus;
- de Wet Milieubeheer in voorbereiding;
- het provinciaal Milieubeleidsplan en het Waterhuishoudingsplan;
- het Waterkwaliteitsbeheersplan in voorbereiding;
- het plan Stillegebieden;

- het Grondwaterbeschermingsplan;
- het provinciaal Afvalstoffenplan;

Economie.

- het rijks Regionaal Economisch Beleid;
- de provinciale Nota Sociaal Economisch Beleid;

Natuur en landschap, recreatie.

- het Natuurbeleidsplan, de Structuurnota Landbouw, het (in voorbereiding zijnde) Structuurschema Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie;
- de wetgeving op het terrein van de natuurbescherming en het landschapsbeheer;
- het Beleidsplan Natuur en Landschap provincie Utrecht;
- de provinciale landschapsverordeningen;
- het TROP-beleid;

Verkeer en vervoer.

- het Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer
- de Tracéwet in voorbereiding;

- het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan in voorbereiding;

De beleidsafstemming inzake de financiële middelen dient zich te richten zowel op de beschikbaarheid daarvan ter bereiking van gestelde doelen als op een gebundelde inzet. Dit betreft de uitvoering van majeure projecten, zoals die voor de ontwikkeling van de stedelijke centra van Utrecht en Amersfoort, voor groot-schalige woningbouwlocaties, infrastructuur en een groenstructuur die is gerelateerd aan verstedelijkingsprojecten, voor projecten in het landelijk gebied, etc. Ook daarbuiten is continuïteit van financiële inzet van belang ter realisering van gewenste ontwikkelingen. Het feit dat de geldstromen van rijkszijde onvoldoende zijn om de beleidsdoelstellingen te kunnen realiseren, vormt daarbij een ernstig knelpunt. In het streekplan, of in een daaraan te koppelen uitvoeringsprogramma, zullen concrete voorstellen voor de uitvoering van het beleid worden geformuleerd.

Bijlage 1

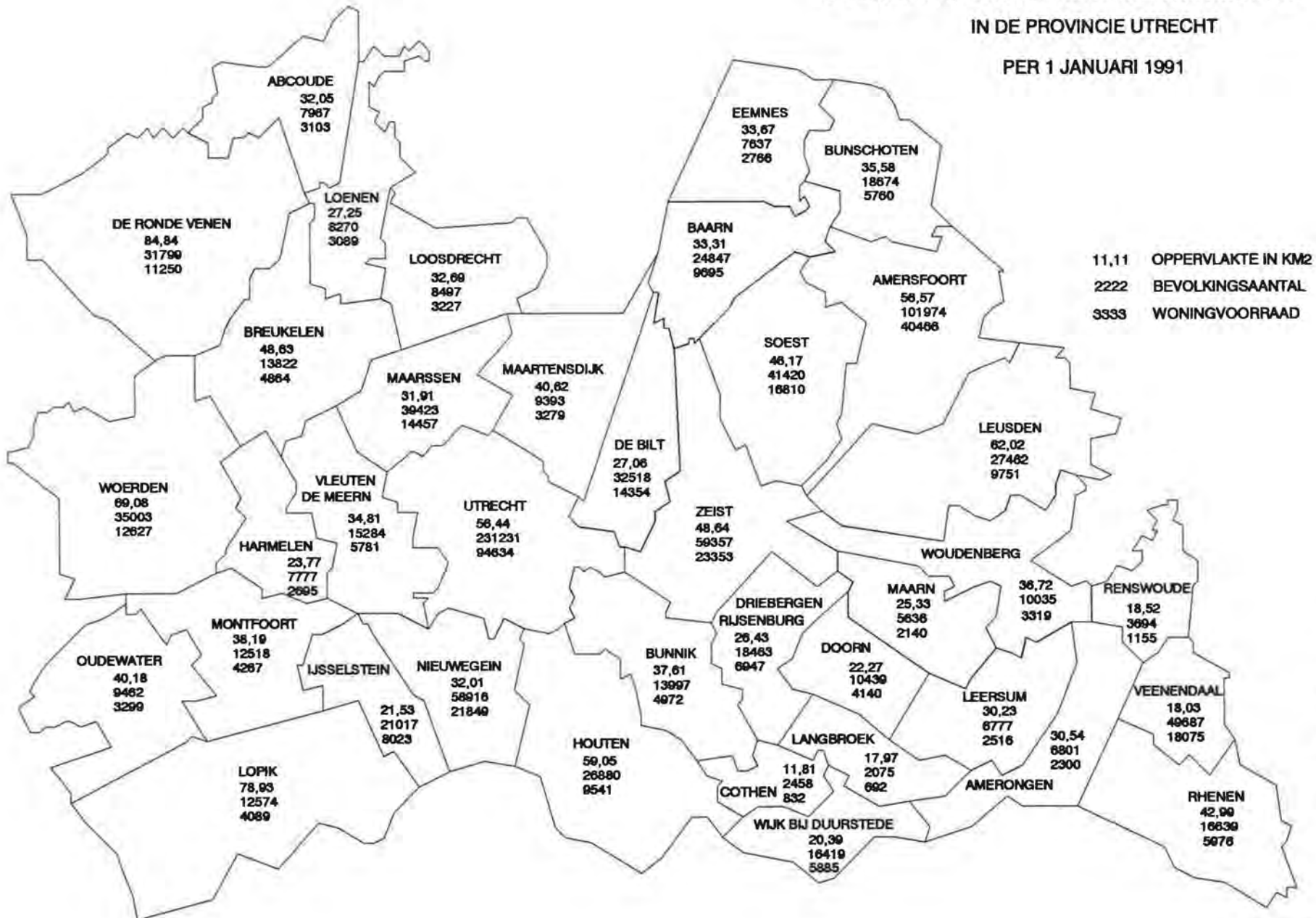
Vraagpunten ten behoeve van discussie

Tijdens de inspraak en het overleg over de nota "Op weg van schets naar plan" kunt u discussiëren met het provinciebestuur over de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen in de provincie Utrecht tot het jaar 2005. Elk voor u belangrijk punt over deze ruimtelijke ontwikkeling kunt u zo aan de orde stellen. Het provinciebestuur heeft zelf ook een aantal punten waarover het graag met u van gedachten zou willen wisselen. Deze punten staan hieronder vermeld. Bij elk van de vraagpunten is een pagina-verwijzing opgenomen, zodat u de betreffende passages makkelijker kunt nalezen.

1. De provincie Utrecht is van mening dat de ruimtelijke mogelijkheden in de provincie bepalend zijn voor de hoeveelheid nieuw te bouwen woningen en bedrijfsterreinen, en niet de berekende behoefte. Dit kan betekenen dat de komende jaren niet aan alle vraag naar woningen en bedrijfsterreinen in de provincie voldaan kan worden (pag. 10, 19 en 25). Wat is uw mening over de gedachte dat reeds voor het jaar 2005 de provincie Flevoland een complementaire rol speelt in het vestigingsbeleid voor woningbouw, werkgelegenheid, infrastructuur en andere voorzieningen (pag. 19, 21 en 31)?
2. De Overlegnota geeft op diverse plaatsen (pag. 9, 10, 19, 20, 21 en 22) aan waarom nieuwe verstedelijking vooral zal plaatsvinden binnen de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort en de regionale opvangkernen Woerden, Veenendaal en De Ronde Venen. Een van de redenen hiervoor is dat alleen zo op de lange termijn voldoende draagvlak blijft bestaan voor de voorzieningen in deze steden, zoals culturele en onderwijsinstellingen. Voorwaarde hierbij is wel, dat deze steden en voorzieningen goed bereikbaar zijn, ook vanuit het landelijk gebied. Bent u het met deze benadering eens?
3. Op pagina 10, 11 en 12 staan de planningsopgaven voor te bouwen woningen en bedrijfsterreinen. Een aanzienlijk deel hiervan kan gebouwd worden op reeds aangewezen locaties volgens het Streekplan 1986. Voor nieuwe locaties geeft de provincie per deelgebied van de provincie aan wat wel en niet mogelijk is, zie het schema op pag. 27. Wat is uw mening over dit schema en over de gevolgen hiervan voor de verschillende deelgebieden?
4. In de Overlegnota staat dat de provincie een voorkeur heeft voor nieuwe verstedelijkingslocaties nabij Utrecht en Amersfoort (pag. 33, 34 en 35). Alleen op deze wijze zijn volgens de provincie zaken als behoud van natuur en landschap, bereikbaarheid, nabijheid, randstadgroenstructuur en handhaving van kansrijke landbouwgebieden te realiseren (pag. 20, 21). Hoe zwaar tilt u aan deze zaken? Deelt u deze voorkeur voor verstedelijking?
5. Landbouw, wonen, werken, verkeer, natuur, landschap en milieu-voorzieningen; al deze en andere zaken leggen een claim op het provinciaal grondgebied. Bij het denken over de ontwikkeling van het landelijk gebied (pagina 23) is rekening gehouden met al deze claims. Hoe kijkt u tegen de geschetste ontwikkeling van het landelijk gebied aan, gezien de ontwikkelingen binnen de landbouw? Denkt u dat de op pagina 24 beschreven gedachten rond de begrippen zonerings, duurzaamheid en landschapstypen goede invalshoeken zijn wanneer de provinciale keuzes in het landelijk gebied moet maken?
6. De nota geeft op de pagina's 38 tot en met 42 een eerste aanzet hoe de verschillende delen van het landelijk gebied zich zouden moeten of kunnen ontwikkelen. Hoe denkt u over de geschetste ontwikkelingen? Mist u belangrijke elementen in de beschrijvingen?

7. Om meer recht te doen aan de verschillende grondgebruiksvormen in het landelijk gebied heeft de provincie op de pagina's 26, 28 en 29 een nieuwe functie-indeling van het landelijke gebied gepresenteerd. Deze opzet geeft ook invulling aan de zoneringsgedachte (pag. 24 en 28). Wat vindt u van deze nieuwe benadering? Heeft u suggesties voor wijzigingen van afbeelding 4 op pagina 29?
8. De provincie Utrecht streeft naar een realistisch streekplan. Daarom is de provincie van plan om een plankaart te maken waarop alle ontwikkelingen staan die redelijkerwijs binnen de planperiode (tot het jaar 2005) aan bod kunnen komen. Maar er zullen zich ook onverwachte ontwikkelingen voordoen. In zo'n geval is het nuttig om terug te kunnen vallen op belangrijke structuren en opties voor grondgebruik voor de langere termijn (na het jaar 2005). De bedoeling is om dit aan te geven op een ontwikkelingskaart (pag. 29 en 30). Welke voor- en nadelen ziet u in deze aanpak?

OPPERVLAKTE, INWONERTAL EN WONINGVOORRAAD
 IN DE PROVINCIE UTRECHT
 PER 1 JANUARI 1991

11,11 OPPERVLAKTE IN KM2
 2222 BEVOLKINGSAANTAL
 3333 WONINGVOORRAAD

Bijlage 2

Colofon*uitgave:*

Gedeputeerde Staten van Utrecht
Achter St. Pieter 200, Utrecht

omslag:

Nuyten, Apol & Associates, Rotterdam

afbeeldingen:

Dienst Ruimte en Groen, Provincie Utrecht

typografische vormgeving:

Dienst Ondersteuning, Provincie Utrecht

druk:

De Boer-Cuperus b.v., Utrecht